

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

ŠPELA MIRTIČ

**UPORABA LUTKE V RAZLIČNIH
STAROSTNIH SKUPINAH OTROK V VRTCU**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

PREDŠOLSKA VZGOJA

ŠPELA MIRTIČ

MENTORICA: viš. pred. dr. Helena Korošec

**UPORABA LUTKE V RAZLIČNIH
STAROSTNIH SKUPINAH OTROK V VRTCU**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici viš. pred. dr. Heleni Korošec za ves trud in potrpežljivost ter njeno strokovno usmerjanje in nasvete v času nastajanja diplomske naloge.

Iskreno se zahvaljujem tudi staršem in otrokom skupine »Čebelice« (vrtec Mojca, enota Muca) za sodelovanje in pozitivne odzive na projekt. Še posebej pa se zahvaljujem vzgojiteljici Tanji Čelakovi, ki mi je med projektom stala ob strani z nasveti in spodbudami in bila več kot samo sodelavka.

Posebna zahvala pa gre seveda mami Ivanki in sestri Simoni, ki vedno brezpogojno verjameta vame in sta me tudi na tej poti spodbujali in spremljali od samega začetka. In za to – iskrena hvala!

POVZETEK

V teoretičnem delu diplomske naloge predstavim različne vrste lutk, metode dela in načine uporabe lutke. Opišem, zakaj je lutka v vrtcu pomembna za otroke in vzgojitelje, kakšna je njena vloga in zakaj je zgodnje srečanje z njo tako pomembno. Lutke pri otroku namreč spodbujajo kreativno izražanje, domišljijo in ustvarjalnost. Preko nje lahko sproščajo strahove in frustracije in hkrati razvijajo pozitivno samopodobo ter krepijo samozavest. Pomagajo jim tudi pri oblikovanju socialnih veščin in vzpostavljanju večsmerne komunikacije, ob tem pa se poveča tudi občutek za čustva drugih.

V empiričnem delu najprej predstavim rezultate raziskave o uporabi lutk v vrtcu Mojca v Ljubljani, ki sem jih pridobila z anketnimi vprašalniki. Rezultati raziskave niso potrdili mojih predvidevanj, saj se, glede na odgovore anketiranih, lutke pri delu v vrtcu pojavljajo pogosteje, kot sem pričakovala. Rezultate tudi grafično in opisno predstavim.

V nadaljevanju empiričnega dela predstavim še projekt »Lutka – moj prijatelj«, ki sem ga izvedla v skupini otrok, starih 3–4 leta. Spoznavali smo različne vrste lutk ter jih sami izdelovali. Veliko poudarka je bilo na prosti igri z različnimi lutkami in izdelavi lutkovnega kotička v sobi. Kot nadgradnjo kotička pa smo izdelali »potujoči« lutkovni kotiček, ki lahko potuje tudi v druge skupine in enote vrtca. V sklopu projekta smo si ogledali tudi lutkovno predstavo, ki so jo pripravili starši, in za zaključek še profesionalno lutkovno predstavo v Lutkovnem gledališču Ljubljana.

Namen projekta je bil predvsem ustvariti pozitiven in sproščen odnos med mano in otroki, saj sem v skupino prišla pred kratkim. Preko lutke sem pridobila zaupanje otrok in z njimi »stkala« posebno vez. Projekt je prispeval tudi k razvoju domišljije in ustvarjalnosti – tako pri meni kot pri otrocih.

KLJUČNE BESEDE: lutke v vrtcu, izdelava lutk, igra z lutkami, lutkovni kotiček.

ABSTRACT

In the theoretical part of my thesis I present different types of puppets, work methods and ways of usage of the puppet. I describe why a puppet in kindergarten is important for children and teachers, what its role is and why an early interaction with the puppet is so important. Puppets particularly stimulate the children's creative expression, imagination and creativity. They can use the puppet to release their fears and frustrations and at the same time develop a positive self-image and strengthen their self-confidence. Puppets also help them develop social skills and establish a multidirectional communication, while also increasing their sensibility towards the feelings of others.

In the empirical part I first present results of the research about the usage of puppets in kindergarten Mojca, in Ljubljana, which I acquired through a survey questionnaire. The results did not confirm my early predictions, as the answers to the questions showed that they use puppets more often than I anticipated. The results are also graphically and descriptively presented.

In the continuation of the empirical part I write about the project "Puppet – my friend" ("Lutka – moj prijatelj"), which I carried out in a group of children, aged 3 to 4. We got acquainted with different types of puppets and also made our own. A lot of emphasis laid on free playtime with different puppets and the creation of a puppet corner in the classroom. As an upgrade to the puppet corner we created a "traveling" puppet corner, which can travel into other group and units of the kindergarten. As part of the project we also saw a puppet show, performed by parents, and another professional show at the Ljubljana Puppet Theatre.

The purpose of the project was mainly to create a positive and relaxed relationship between me and the children, as I arrived to the group fairly recently. With the help of a puppet I managed to get the trust of the children and create a special bond. The project also contributed to the development of creativity and imagination – my own and the children's.

KEY WORDS: puppets in kindergarten, making of puppets, playing with puppets, puppet corner.

KAZALO VSEBINE

I. TEORETIČNI DEL	1
1. UVOD.....	1
2. LUTKA – KAJ JE TO?	2
2.1 ČAROBNA MOČ LUTKE.....	2
2.2 VRSTE LUTK.....	3
3. LUTKA V VRTCU	10
3.1 VLOGA LUTKE V VRTCU.....	10
3.2 METODE DE LA Z LUTKO	11
3.3 NAČINI UPORABE LUTK.....	14
3.4 OTROK IN LUTKA.....	14
3.5 VZGOJITELJ IN LUTKA.....	16
3.6 LUTKA SKOZI VSAKDAN.....	17
4. POMEN ZGODNJEGA SREČANJA Z LUTKO	18
4.1 VLOGA LUTKE PRI RAZVOJU OTROKA.....	18
4.2 RAZVOJ POZITIVNE SAMOPODOBE IN KREPITEV SAMOZAVESTI OB LUTKI	19
4.3 OBLIKOVANJE SOCIALNIH VEŠČIN	20
4.5 SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI.....	20
4.6 RAZVOJ DOMIŠLIJE	21
4.7 RAZLIKOVANJE MED FANTAZIJO IN REALNOSTJO	22
II. EMPIRIČNI DEL	23
5. OPREDELITEV PROBLEMA	23
5.1 CILJI	23
5.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	24
5.3 RAZISKOVALNA METODA	24
5.4 VZOREC	24
6. REZULTATI RAZISKAVE Z INTERPRETACIJO: UPORABA LUTK V VRTCU MOJCA V LJUBLJANI	25
6.1 OPIS VZORCA	25
6.2 REZULTATI Z INTERPRETACIJO	28
7. PRAKTIČNI DEL: »LUTKA – MOJ PRIJATELJ«	41

LUTKE IN LUTKOVNI KOTIČEK V STAROSTNI SKUPINI 3–4 LETA	41
7.1 OGLEDE LUTKOVNE PREDSTAVE ŽOGICA MAROGICA, KI SO JO ZA OTROKE PREDSTAVILI STARŠI	41
7.2 OGLEDE RAZLIČNIH KNJIG O LUTKAH	43
7.3 IZDELAVA RAZLIČNIH LUTK	45
7.4 IGRA Z LUTKAMI.....	51
7.5 IZDELAVA LUTKOVNEGA KOTIČKA.....	59
7.6 IZDELAVA POTUJOČEGA LUTKOVNEGA KOTIČKA.....	61
7.7 OBISK LUTKOVNEGA GLEDALIŠČA IN OGLEDE LUTKOVNE PREDSTAVE	64
7.8 POVZETEK PRAKTIČNEGA DELA	69
8. UGOTOVITVE	71
9. ZAKLJUČEK.....	75
10. SEZNAM UPORABLJENIH VIROV	76
11. PRILOGE.....	78
11.1 ANKETNI VPRAŠALNIK.....	78

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delovno mesto anketirank.....	25
Graf 2: Delovna doba anketirank.....	26
Graf 3: Starostna skupina otrok	27
Graf 4: Izobraževanje na področju lutk	28
Graf 5: Starostna skupina najpogostejše uporabe lutk.....	29
Graf 6: Pogostost uporabe lutk pri delu.....	30
Graf 7: Namen vključevanja lutk v skupino.....	31
Graf 8: Uporaba različnih vrst lutk (anketiranke)	32
Graf 9: Uporaba različnih vrst lutk (otroci).....	34
Graf 10: Samoocena dela na področju lutk	35
Graf 11: Način srečevanja otrok v vrtcu z lutkami.....	37
Graf 12: Sodelovanje z zunanjimi ustanovami na področju lutk.....	38
Graf 13: Zadovoljstvo z obiskom lutkovnega gledališča	39
Graf 14: Glavna ovira za omejen obisk lutkovnega gledališča	40

KAZALO SLIK

Slika 1: Lutkovna predstava Žogica Marogica.....	42
Slika 2: Gledanje knjig o lutkah	44
Slika 3: Pogovor o lutkah v knjigah	44
Slika 4: lutka iz kuhalnice (obraz).....	46
Slika 5: lutka iz kuhalnice (lasje)	46
Slika 6: lutka iz kuhalnice (oblačilo).....	46
Slika 7: Naše lutke iz kuhalnic	46
Slika 8: Slikanje lutk na podlago (punčka, avto, sonce).....	47
Slika 9: Izdelane ploske lutke (punčka, avto, sonce).....	47
Slika 10: Deklica s prstnimi lutkami, ki delujejo kot rokavica	48
Slika 11: Prstna lutka.....	48
Slika 12: Risanje lutke na stopalo.....	49
Slika 13: Risanje lutke na stopalo.....	49
Slika 14: Risanje lutke na dlan	49
Slika 15: Lutke na palici iz pene	52
Slika 16: Uprizarjanje predstave z lutkami na palici	52
Slika 17: Uprizarjanje predstave s senčnimi lutkami	53
Slika 18: Senčno gledališče: Debela repa.....	53
Slika 19: Opazovanje senčnih lutk	53
Slika 20: Oglede predstave.....	54
Slika 21: Uprizarjanje predstave z ročnimi lutkami	54
Slika 22: Animacija izdelanih ročnih lutk	54
Slika 23: Uprizarjanje predstave s prstnimi lutkami	55
Slika 24: Prstno gledališče: Rdeča kapica	55

Slika 25: Uprizarjanje predstave z marionetami.....	56
Slika 26: Prosta igra deklic z marionetami.....	56
Slika 27: Dečka spoznavata marioneto polžka.....	56
Slika 28: Predstava z lutkami na dlaneh.....	57
Slika 29: Lutke na dlaneh.....	57
Slika 30: Uprizarjanje predstave z lutkami na stopalih.....	57
Slika 31: Senčni profili otrok.....	58
Slika 32: Lutkovni kotiček v igralnici.....	60
Slika 33: Slikanje na potujoči lutkovni kotiček 1.....	62
Slika 34: Slikanje na potujoči lutkovni kotiček 2.....	62
Slika 35: Potujoči lutkovni kotiček.....	63
Slika 36: Lutke v potujočem lutkovnem kotičku.....	63
Slika 37: Na avtobusu.....	65
Slika 38: Prihod v gledališče.....	66
Slika 39: V dvorani.....	66
Slika 40: Skupinska slika pred gledališčem.....	66
Slika 41: Marionetna predstava Mojca Pokrajculja.....	67

I. TEORETIČNI DEL

1. UVOD

»Kako sebi in otroku, ki raste ob nas, polepšati svet? Kako odnos, ki nas povezuje, še poglobiti? Skupno umetniško doživetje je zagotovo ena od možnosti: pripovedovanje pravljic, obiski lutkovnih predstav, poslušanje glasbe ... Kaj pa, če poskusimo skupaj tudi ustvarjati? /.../ Otrok in odrasli ustvarjata skupaj, vsak po svojih močeh. Izdelata lutke, nova bitja, in jih oživita. Lutke, skupna igra in skupno ustvarjanje ju povežejo na nov, prav poseben način: ko lutke v njihovih dlaneh postanejo dramske osebe in se stke med njimi vrsta novih odnosov, to okrepi tudi odnos obeh partnerjev v igri in v življenju« (Cvetko, 2010, str. 62).

Lutka ima posebno magično moč. Ona zmore vse, kar si želijo otroci – lahko poleti, lahko postane roža ali žival. Oživi pa le v roki lutkarja, ki je lahko otrok ali odrasel. Za oživitev lutke je potrebna včasih le skromna gesta, ki lutko od navadne igrače spremeni v čarobno bitje.

Lutke že dolgo ne veljajo zgolj kot sredstvo za motivacijo, čeprav menim, da je to pri strokovnih delavcih v vrtcu še vedno močno zakoreninjeno. Poleg tega opažam, da se lutke pretežno pojavljajo le v lutkovnih predstavah. Znano pa je, da prinesejo otrokom in odraslim lahko veliko več. Z namenom, da ugotovim, kako pogosto in katere lutke se pojavljajo v vrtcu, kjer sem zaposlena, sem izvedla raziskavo s pomočjo anketnega vprašalnika.

Ker bi rada poudarila pomen lutk in jih približala tako otrokom kot zaposlenim, sem se odločila še za projekt, kjer smo izdelovali in spoznavali lutke ter jih oživljali z animacijo in z njimi igrali predstave. Predvsem s »potujočim kotičkom« pa bomo lahko spodbudili tudi druge zaposlene, da lutke pogosteje uporabljajo, da jih mogoče bolje spoznajo in dobijo dodatne ideje.

2. LUTKA – KAJ JE TO?

2.1 ČAROBNA MOČ LUTKE

»Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo predstav in motivacijo pri pouku, vedno bolj postaja magična moč v rokah učitelja in spodbuja kognitivni, socialni in čustveni razvoj« (Korošec, 2002, str. 31).

Vsak predmet okoli nas je mogoče oživiti in mu s tem dodeliti nek nov, simboličen pomen. Posebno čarobne pa so lutke, ki jih otroci izdelajo sami – česar se otroci izredno veselijo. Vsaka vzgojiteljica, ki kot svoje sredstvo v skupini uporablja lutke in otrokom omogoča, da jih uporabljajo tudi oni, bi lahko trdila, da lutke delujejo magično in v skupino prinesejo vznemirjenje in motivacijo za delo (Korošec, 2002).

Lutka namreč počenja vse tisto, kar bi radi počeli tudi otroci. Preko nje se jim izpolni še tako težko uresničljiva želja, saj z lutko lahko poletijo, lahko postanejo žival ali čisto majhna cvetlica. V njih prebudi željo po ustvarjanju in smisel za majhne stvari. Hkrati pa se otroci preko lutke spopadajo z različnimi težavami vsakdanjega življenja in se naučijo vztrajnosti. Lutke so tudi odlično terapevtsko sredstvo, saj se preko njih lahko sproščajo razni strahovi in jeza ter se rešujejo duševne napetosti. Otroci z lutko na roki spoznajo, da so sposobni uspešno narediti tudi stvari, ki jih drugače ne bi zmogli (Golub, 2003).

»Oživljene igrače lahko spremenijo svet, v katerem živimo, delamo, se učimo. Sobo spremenijo v gozd in grad, klop v začarani dvor, učence v hrčke, lisice in veverice, zajce, pisane ptice, čarovnice in kurente« (Sitar, 2008, str. 135).

Skozi lutko vzpostavljamo komunikacijo, ki je manj »ogrožujoča« od običajne komunikacije »iz oči v oči«. Pri tem lutka postane ščit, pomočnik, posrednik in s tem dobi posebno moč pri neverbalnih oblikah komunikacije. To pa je izjemnega pomena pri otrocih, neveščih verbalne komunikacije (Majaron, 2006b).

Prav to sem tudi sama opazila pri igri z lutkami, ko je deček z zaostankom v govornem razvoju preko lutke začel spontano »govoriti«, kar je bilo pri njem redko. To sicer niso bile smiselne besede ali stavki, zgolj glasovi, vendar se je videlo, da mu lutka predstavlja ščit, za katerim se počuti varnega spregovoriti, pa čeprav na svoj način.

Poleg vsega že omenjenega zna lutka tudi peti, si izmišljati nove besede in izraze, zna povedati zgodbo ali pesem. Zna tudi govoriti v narečju ali žargonu, kar je otrokom zelo zabavno, saj se z različnimi narečji ne srečujejo pogosto. Lutka rada sprašuje, saj je zelo radovedna. Ta vprašanja pa so pogosto zelo izzivalna. Pripravljena pa je otroku tudi pomagati ali priskočiti, posebej ko ga je strah. Lutka se tako skupaj z otrokom uči in mu pomaga premagovati strahove (Majaron, 2015).

»Gledališka izkušnja /.../ predstavlja pot, ki otroku omogoča, da aktivno preizkusi in doživi iluzijo, proces, kjer se prelivajo sanjske in realne dimenzije stvarnosti, pomaga pa

mu tudi ustvariti svet, ki deluje po navodilih poetike, ki je bistveno drugačen od vseh ostalih. Svet, v katerega se lahko vedno zatečemo in iz katerega se lahko kadar koli (brez škode!) tudi vrnemo« (Cvetko, 2010, str. 64).

»Tako kot lutkar naj tudi učitelj verjame v moč lutke, kajti lahko mu je v veliko pomoč pri posredovanju vzgojno-izobraževalnih vsebin. Mnogokrat pomaga iz zagate, ko iščemo tisti »trik«, s katerim bomo otroke dobro motivirali. Otroci lutki zaupajo. Učiteljico imajo radi, a vendarle predstavlja avtoriteto. Lutka pa je »eden izmed njih« – z enakimi težavami, z enakimi strahovi, z enako željo po igri. Čeprav lutka oživi šele v rokah učiteljice, verjamejo, da je z njimi čisto nova oseba. In tej osebi lahko popolnoma zaupajo. Prepričani so, da za skrivnosti, ki jih imajo z lutko, učiteljica ne ve, čeprav je lutka živela v njenih rokah. In to je tista magična moč, ki jo ima samo lutka« (Korošec, 2002, str. 45).

2.2 VRSTE LUTK

»Če hočemo zadeti pravo pri izbiri vrste lutk, moramo poznati posebnosti, dobre in slabe strani posameznih vrst« (Milčinski, 1985, str. 3).

Različni avtorji opisujejo naslednje vrste lutk:

a) LUTKE NA PALICI

»Lutka na palici je vsak predmet, vsaka figura, ki jo natakemo na lesen količek, na palico in s pomočjo te palice – vodila premikamo« (Varl, 1995a, str. 4).

Ta tip lutke je danes uporabljen zelo pogosto širom po svetu. Uporabljajo jo pedagogji na predšolski stopnji in tisti, ki delajo z otroki na osnovnih šolah. Ta tip lutke pogosto uporabljajo, ker je tehnološko dokaj preprosta, z njo pa se odlično in enostavno animira. V Sloveniji je priljubljena pri profesionalnih lutkarjih in tistih, ki se z lutkami ukvarjajo nepoklicno (Varl, 1995a).

B. Varl (prav tam) opisuje več tipov lutk na palici:

– *Lutke na palici brez dodatnih vodil* so ene najpreprostejših lutk za izdelavo in animacijo. Ustvarjajo jih lahko tudi najmlajši s svojo neskončno domišljijo. Idealna osnova za take lutke so lahko že lesene kuhalnice, ki jih vsakodnevno uporabljamo v gospodinjstvu. Nanje nalepimo le minimalne dodatke (oči, usta, lase, nos in kakšen kos blaga za oblačilo) in lutka je nared za igro. Take lutke pa nimajo ne sklepov in ne okončin.

– *Lutke na palici z živo roko* so malo zahtevnejše, pa še vedno enostavne za izdelavo in animacijo. Uporabljamo jo takrat, kadar mora lutka rokovati s predmetom ali pri govoru gestikulirati z rokami, lutkino roko pa tako nadomešča roka animatorja. Z eno roko lutkar tako drži vodilo, na katerem je glava, njegova druga roka pa igra lutkino roko.

– *Lutke na palici z vodili (vodenimi rokami)* so poenostavljena varianta tradicionalnih javajk. Osnovno vodilo je v težišču trupa, spodnjega dela telesa pa lutka nima, le dolg kostum. Lutkar drži vodilo trupa v eni roki, z drugo roko pa vodi obe lutkini roki. Za dobro animacijo take lutke pa je potrebno precej vaje.

– *Lutke na dveh palicah* so večinoma lutke, ki ponazarjajo živalske like, ki hodijo po vseh štirih in ne po dveh nogah kot personificirane živalske lutke. Eno vodilo je vstavljeno v lutkino glavo, drugo pa v njen trup. Vodilo, ki je vstavljeno v težišče glave, je praviloma daljše od vodila za trup (da lahko živalska lutka pogleda navzgor, zatuli v luno, ...).

V predšolskem obdobju se največkrat pojavljajo lutke na palicah brez dodatnega vodila, saj so za izdelavo in animacijo najenostavnejše. Najpogosteje so to lutke iz že omenjenih lesenih kahalnic.

b) LUTKE NA NITKAH – MARIONETE

To so celovite lutke, ki so navadno vodene od zgoraj s pomočjo krajših ali daljših nitk. Nosilne nitke držijo teže lutke, z igralnimi nitkami pa animiramo glavo in okončine. Vse te nitke so zgoraj združene in pritrjene na vodilu, ki je lahko palica ali križ. Animator z eno roko drži vodilo. S to roko uravnava položaj glave in trupa ter s tem ustvarja gibanje celotne lutke (hoja, tek, poskakovanje, sedenje). Z drugo roko pa premika nitke in s tem obvladuje gibanje rok (Milčinski, 1985).

Narejene so lahko iz različnih materialov, imeti pa morajo vse okončine in sklepe, kot jih imajo živa bitja. Lutka mora biti stabilna in umirjena, zato za izdelavo uporabimo trd material. Čeprav je stiropor za obdelavo najprimernejši, raje uporabljamo les ali odpadni material (plastenke, pločevinke), ki lutki dodajo težo in s tem povečajo stabilnost. S tem pa lutko tudi lažje animiramo (Golub, 2003).

Lutke na nitkah so sicer tehnično najzahtevnejše od vseh vrst lutk. Zelo so namreč podobne osebam in živalim iz narave – so figure v celoti. Imajo vse okončine in sklepe, poleg vsega ostalega gibanja pa morajo znati tudi plesati, hoditi, skakati, leteti, ... Vodimo jih od zgoraj navzdol, tako da visijo v zraku in se pri hoji le rahlo dotikajo tal. Če pa jih spustimo na tla, se sesedejo v smešno, nekontrolirano, zlomljeno telo (Varl, 1995b).

Nitke za vodenje marionete pa lahko nadomesti ena (iz glave usmerjena) vodilna žica, ob kateri sta še dve nitki, ki predstavljata vodili za roke. Pri takih lutkah noge niso nujne, nadomesti jih lahko le obleka (prav tam).

c) PLOSKE LUTKE

Ploske lutke so pomembne za razvoj otrokove likovne občutljivosti in orientacije v prostoru. Otrokov motiv najprej nariše ali naslika na podlago, pri čemer ustvarja v dveh

dimenzijah (širina in višina). Nato motiv izreže in mu doda vodilo. Pri teh lutkah gre torej za prenos navadne risbe v gibanje. Otrok pri tem spozna izrazitost profilov in pojmov »spredaj« in »zadaj« (Majaron, 2015).

Ploske lutke imajo predhodnike v senčnih lutkah. To so lutke, ki so figure na palici v dveh dimenzijah (širini in višini), s katero lahko igramo s prav takšnim veseljem kot z drugimi tipi lutk. Pri vsakem liku, za katerega želimo, da igra kot ploska lutka, pa moramo natančno premisliti, kje naredimo sklep, kateri del telesa se bo gibal prosto sem in tja in kateri del telesa želimo z vodilom in natančnimi gibi in premiki karakterizirati (Varl, 1997b).

Ploske lutke so torej lahko vsak lik, ki ga izrežemo iz papirja, kartona, in mu dodamo vodilo. V vrtcu se te lutke zelo pogosto pojavljajo, saj so enostavne za izdelavo. Na drugi strani pa moramo biti pri animaciji izredno pazljivi, saj lutke nimajo tretje dimenzije (globine). Navadno so tudi porisane samo z ene strani, zato moramo biti pozorni, da lutke ne zasukamo preveč, saj se s tem izgubi njena podoba.

d) SENČNE LUTKE

Igra senc je lahko zelo zanimiva motivacija. Senčno gledališče lahko ustvarjamo na različne načine. Kot izvor svetlobe uporabimo svečo, svetilko, grafoskop ali kar sončno svetlobo. Projekcijo pa usmerimo na prosojno tkanino, ki je lahko zavesa, prt, rjuha ali platno. Sence lahko preprosto uprizorimo kar z rokami, pri čemer s spreminjanjem položaja dlani in prstov ustvarjamo različne podobe živali, obrazov, zgodb. Lahko pa se igramo tudi igro senc s celim telesom, kjer ugibamo, kdo je igralec, ki je skrit za platnom (Majaron, 2006a). Zanimiva pa je tudi igra prepoznavanja otrok, pri kateri na platno projiciramo samo otrokovo glavo s strani. Tako dobimo sence obraznih profilov, na podlagi senc pa ugotavljamo, kdo stoji pred virom svetlobe.

Senčne lutke so predhodnice ploskih lutk. So zelo nežne, mehke in poetične. Igra z njimi ne dovoljuje raznih podrobnosti, z njimi uprizarjamo le preproste, jasne, (še boljše) otrokom znane vsebine. S senčnimi lutkami tako le vzbudimo in dopolnimo domišljijo pri najmlajših (Varl, 1997b).

Senčna lutka je po svoji tehnologiji ploska. Ima le dve dimenziji: višino in širino. Debeline pa enostavno ne potrebuje, saj gledalec vidi le lutkin obris, oziroma senco lika, ki ga neki žarek svetlobe pošilja na platno. Prav v tem pa je njena zanimivost in njena čarobnost (prav tam).

Senčno lutko lahko prav tako kot plosko izdelamo za različne potrebe v več različicah: s sprednje, z zadnje strani in s profila. Osnovno vodilo je palica, ki jo pritrdimo na lutko, odvisno od tipa senčne lutke. Senčne lutke namreč razdelimo v dve skupini. V prvi skupini so tiste, ki so izdelane iz kartona, papirja ipd. in je njihova senca na platnu črna, temna. V

drugi skupini pa so lutke, ki so izdelane iz prosojnih materialov (folija, celofan), ki jih pobarvamo s tuši ali prosojnimi barvami – njihova senca pa je barvna (prav tam).

e) MIMIČNE LUTKE

To so lutke, ki s poudarjenim gibanjem čeljusti spominjajo na odpiranje ust pri človeku ali odpiranje in zapiranje gobčka pri živalih. S počasnim ali hitrim, popačenim ali tresočim odpiranjem ust ali gobčka poudarjamo karakter in s tem določene značilnosti lika. Pri tem pa moramo paziti, da so gibi vseeno premišljeni, saj bi avtomatizem tako animacijo hitro lahko spremenil v banalnost ali neko površinsko gibanje. Mimične lutke je pred leti popularizirala angleška televizijska nadaljevanka Muppet Show (Varl, 1997c).

Mimično lutko lahko dobimo že, če si na roko nataknemo rokavičko z enim prstom. Roko obrnemo tako, da je del s štirimi prsti zgoraj, palec pa spodaj. Ta položaj dlani predstavlja lutkino glavo z usti, ki jih zapiramo in odpiramo. Da lutko rokavičko spremenimo v osebo ali žival, pa lahko nanjo nalepimo še dodatke, kot so oči, ušesa, nasek, lasje, smrček, ... (prav tam).

Za izdelavo mimičnih lutk se v vrtcu najpogosteje uporabljajo nogavice. V notranjost nalepimo karton, da oblikujemo usta, zunanost nogavice pa polepšamo z gumbi, volno ali drugimi materiali, da dobimo želeni lik. Lutko iz nogavice lahko napolnimo tudi s polnilom.

f) PRSTNE LUTKE

Prstne lutke so različica malih ročnih lutk. Primerne so za igro na predšolski stopnji in v prvih razredih osnovne šole. Glave so lahko kupljene žogice, kroglice, tulci. V trenutku, ko na naše prste nataknemo glavice in se z njimi začnemo igrati, naši prsti postanejo naše male lutke. Lutkino glavo si malček lahko nariše tudi na trši papir ali pa kar na prst (Varl, 1997a).

S prsti lahko tako sami ali v skupini uprizorimo kar najpreprostejše predstave, pri katerih lahko uporabimo eno ali obe roki. Malce bolj zapletena naloga bi bila, če bi želeli na obeh rokah s prsti ustvarjati enako gibanje – kot bi bila leva roka zrcalo desni. To lahko za začetek izvajamo s posameznim prstom, kasneje tudi z več prsti hkrati. Pri taki igri se otrok uči dobro opazovati in hkrati obvladovati simetrično gibanje (Majaron, 2006a).

»Prstno gledališče« je torej gledališče, ki ga otrok lahko pospravi v žep in s katerim lahko sebi ali drugim kadar koli in kjer koli odigra praktično »iz nič« svojo lastno gledališko predstavo. Prstno gledališče lahko tako (za)živi med igro na tleh, pri mizi, ko čaka na kosilo, na kavču v dnevni sobi, na podrtem deblu na pikniku, na klopi v parku ali na

zadnjem sedežu avtomobila. Izkazalo se je, da za tako gledališče ne potrebujemo veliko, le malo spretnosti, domišljije ter veliko volje in veselja« (Cvetko, 2010).

Preproste prstne igre in bibarije se pogosto uporabljajo v prvem starostnem obdobju, predvsem pri otrocih, starih 1–2 leti. Otroci v tej starosti večinoma prvič pridejo v vrtec. Vzgojiteljica lahko s pomočjo nežnih in rahlih dotikov preko prstnih iger vzpostavi stik z otrokom in pridobi njegovo zaupanje. Prav tako je pri teh otrocih verbalno področje še izredno slabo, zato komunicirajo preko dotikov in gibov. Ko otrok ponavlja gibe vzgojiteljice s pomočjo bibarij, hkrati razvija besedni zaklad in razvija svoj govor.

Da pa bi se prstne lutke med seboj čim bolj razlikovale po izgledu, predvsem pa načinu igre, govoru, gibanju, je lahko palec otroški, lahko je odrasel, lahko je suh ali debel, spreten ali neroden. In čeprav je palec načeloma moškega spola, pa lahko njegovo vlogo v naši igri prevzame gospa Palec, dojenček Mezinček in na primer babica in dedek Kazalka in Sredinec. Pri tem pa ima vsak lahko tudi svoj karakter (neroden, pogumen, počasen, bolan, ...). Glede na to, kakšno vlogo bo imel posamezen prst, tako se bo tudi premikal, pogovarjal in živel (Cvetko, 1996).

g) ROČNE LUTKE

Ročna lutka je tista, ki si jo natakne na roko, natančneje na dlan. Animiramo jo s premikanjem prstov, dlani ali cele roke, medtem ko smo skriti za lutkovni oder ali paravan. Med vsemi lutkami je ta lutka tista, ki je na odru »najživahnejša«. Naša dlan je točno v njenem težišču, zato lahko hitro vplivamo na njene kretnje in premikanje. Sestavljena je iz dveh delov: glave in trupa. Trup je pri tem izdelan kot lutkin kostum, ki je kot rokavček, nataknen na lutkarjevo roko. Osnova ročne lutke je torej človeška roka (Varl, 1997a).

Ročne lutke so v vrtcu zelo dobrodošle, saj so ene redkih, ki so sposobne prijemati stvari: otroka lahko primejo za prst, ga pobožajo, mu nekaj prinesejo ali od njega nekaj sprejmejo. Lahko bi rekla, da je ta vrsta lutk najbolj intimna in zato odlična za motivacijo otrok pred dejavnostmi.

Ročna lutka pa je za uspešno in lepo animacijo zagotovo ena zahtevnejših. Animacija teh lutk (posebno pri uprizarjanju predstave) od otroka zahteva, da jo drži visoko, lahko tudi nad glavo. Taka drža roke pa povzroči težave. Otrok se utruji in lutka lahko hitro nevede zleze izpod vidnega polja občinstva. Uporaba teh lutk pa je izredno dobrodošla za utrjevanje fine motorike, saj vsak prst dobi svojo nalogo – eden nosi glavo, dva pa predstavljata lutkine roke, zato mora biti gibanje prstov predvsem neodvisno in dovolj samostojno. Če želimo, da bi mali lutkar v igri užival in z lutko uprizarjal priklone, prijemanje, prinašanje, ..., moramo predvsem paziti, da lutka ni večja od otrokove roke (Majaron, 2006a).

h) TELESNE LUTKE

Telesna lutka je lutka, narejena v velikosti otroka, ki je lahko kombinirana s tkanino ali starimi oblačili. Otrok si jo obesi okoli vratu, njene noge in roke pa so pripete na otrokove noge in roke. Otrok tako s svojimi okončinami animira lutko. Ker jo nosi pred telesom, taka lutka otroku predstavlja nekakšen ščit, za katerega se lahko varno skrrije. S tem pa se počuti dovolj sproščeno in brez skrbi, da preko lutke verbalno in neverbalno komunicira. Gibanje lutke je odvisno od gibanja otrokovega telesa, kar ga spodbuja, da eksperimentira in ustvarja različne gibe ter s tem razvija tudi neverbalno komunikacijo (Korošec, 2002).

Obilo zabave pa lahko povzročijo tudi lutke na kolenu, stopalih, komolcih in drugih delih telesa. Poleg zabave bodo hkrati krepile tudi občutek za ravnotežje in posebne obrate telesa s premiki v kolenih, komolcih, bokih, ... Zlasti lutke na stopalu in nartu so gibalno zahtevne, saj moramo pri animaciji ustrezno prilagoditi lego celotnega telesa. Smešno in nenavadno pa delujejo tudi lutke, narisane na trebuh, pri katerih igralec (animator), obvladuje trebušne mišice, gibanje v križu in pasu, hkrati pa je spremenjeno težišče celega telesa, saj so roke fiksirane nad glavo (Majaron, 2006a).

Take lutke so otrokom zelo zabavne, saj jim posebno veselje predstavlja že samo risanje po telesu. Najenostavnejši način za ustvarjanje takih lutk je risanje s flomastri na kožo (dlan, stopalo, koleno, ...). Otrok pri tem pridobiva tudi občutek, da mora po koži risati nežno, saj ga drugače lahko boli. Tega občutka pri risanju na papir zagotovo ne prepozna.

Žal v praksi še vedno prepogosto slišimo prepovedi risanja na roke in noge, saj so flomastri (po mnenju večine strokovnih delavk in staršev) namenjeni za risanje na papir. Kljub temu, da so v vrtcu že leta na voljo flomastri, ki se hitro sperejo z vodo – tako s kože kot z oblačil.

i) PREDMETI IN IGRAČE

Vsakdanje predmete, kot so igrače, embalaža, kamni, škarje, ... lahko uporabimo v raznih zabavnih dialogih. Pri animaciji predmetov moramo biti predvsem pozorni na to, da pozornosti ne prevzame roka, ki predmet animira. Pomembno je namreč, da pripovedovanje zgodbe prepustimo predmetu samemu. Ta način uporabe lutk pa lahko pogosto uporabljamo predvsem v vrtcu, saj otroci s sabo nosijo igrače, na katere so čustveno navezani (odejice, ninice, plišaste igrače, ...). Tem igračam lahko dodajamo elemente obraza, jih oblečemo, obujemo ali pa samo pustimo take, kot so (Golub, 2003).

Z animacijo igračam in predmetom dodelimo novo, metaforično vlogo. Medvedek tako ne predstavlja več le sebe – medvedka, ampak igra neko novo situacijo, ki jo otrok želi rešiti po svoje. Otrok bo preko predmeta vzpostavil poseben način komunikacije in preko njegove igre (animiranja lutke) bomo lahko prepoznali marsikakšen problem iz njegovega vsakdanjega življenja (Majaron, 2015).

Pri animaciji predmetov v vrtcu največkrat sežemo po dodelanih, kupljenih plišastih igračah. Te imamo lahko v skupini ali pa animiramo tiste, ki jih otroci prinesejo od doma. Prav te pogosto animirajo tudi otroci pri vsakodnevni igri. Pozabljamo pa na razne druge predmete, ki nas spremljajo v vsakodnevnem življenju in bi jih lahko uporabili za uprizoritev zgodbe. To so na primer razni kamni in palice na sprehodu, kuhinjski pripomočki, različna telesa pri lesenih kockah itd. Z dobro animacijo vzgojiteljice se lahko otroci vživijo v kateri koli lik, četudi slednji nima vseh podrobnosti.

3. LUTKA V VRTCU

3.1 VLOGA LUTKE V VRTCU

Lutke so za otroke zelo pomembne, saj imajo neko posebno moč in energijo, ki jo premorejo le one. Tu ne gre le za tiste dodelane, kupljene lutke, ampak tudi za vse možne preproste lutke, ki jih otroci lahko naredijo sami ali s pomočjo odraslih. V rokah lahko oživi vsak predmet in včasih zmotno mislimo, da le vrhunsko izdelane lutke lahko prepričajo otroka (Korošec, 2006a).

Prvotni namen lutkovnih dejavnosti v vrtcu je namreč prispevati k dobremu vzdušju v skupini, spodbujanju ustvarjalnosti in komunikacije ter zagotavljati celosten razvoj otroka na sproščen in prijeten način. Namen teh dejavnosti torej ni izdelava popolnoma dodelanih lutk ali profesionalne predstave, saj so lutke v otroških očeh mnogo več kot to. Otrok po lutki seže, da bi se z njo zabaval, preganjal dolgčas, saj je lutka prijatelj, ki ga lahko tolaži in osrečuje, ko to potrebuje.

Z vidika umetnosti in izobraževanja so lutke večplastne – v sebi združujejo likovno, literarno, lahko tudi glasbeno dejavnost. Vse te dejavnosti imajo v šolskem kurikulumu svoj prostor in jim učitelji namenjajo ure že v samem predmetniku, medtem ko pouku gledališča ni posebej namenjenih ur. Čeprav lahko gledališka vzgoja veliko prispeva h kurikulumu. Otrok z aktivno umetniško izkušnjo pridobiva možnost za jasno izražanje stališč, vživljanje v nekoga drugega, soočanje z novimi življenjskimi položaji in ustvarjalno razmišljanje (Sitar, 2008).

V vrtcu, pa tudi v nižjih razredih osnovne šole, je zato treba poskrbeti, da otroci spoznavajo, izdelujejo in uporabljajo različne tipe lutk. Pomembno pa je zagotoviti tudi zadosten stik otroka s profesionalnimi lutkami in lutkovnimi ustvarjalci, saj prav z ogledi profesionalnih lutkovnih predstav otroci najbolje spoznajo različne lutke in njihovo razsežnost. Ko seznanjamo otroke s profesionalnimi in amaterskimi lutkami in gledališčem, vzpostavljamo ravnotežje med otrokovim razumevanjem proste, neobvezne igre in odnosom do gledališča kot oblikovanega medija (Kržišnik in sod., 2011).

Animacija z lutkami za najmlajše je oblika, s katero želimo doseči, da otrok na neprisiljen in zanimiv način izve nekaj o lutkovnem gledališču. Ob seznanjanju otroka z gledališčem pa je treba malemu lutkarju omogočiti predvsem razvijanje domišljije. Le z njo bo lahko sam s pomočjo mentorja lutko izdelal in se z njo igral improvizacijo na neko temo. S tem bo vstopil v čudežni svet, kjer je pomembna predvsem ustvarjalna zabava, hkrati pa otrok preko igre spoznava gledališče in se ob tem marsikaj tudi nauči (Lainšček, 1994).

Če lutko vpeljemo v pouk ali dejavnosti v vrtcu, nam lahko pomaga tudi pri vzpostavljanju večsmerne komunikacije, usvajanju, razumevanju in utrjevanju vsebin ter razvijanju kreativnosti, ki pa je zelo pomembna za otrokovo pozitivno samopodobo (Majaron, 2006c).

Otroci se pri lutkovnih dejavnostih navajajo tudi na disciplino. Nedisciplina v skupinah drugega starostnega obdobja, kjer je število otrok precejšnje, prostor pa enak skupinam prvega starostnega obdobja, lahko predstavlja zelo moteč dejavnik. Otroci pri večini dejavnosti delajo v skupini in spoznavajo, da so odvisni drug od drugega in da le skupaj lahko dosegajo dobre rezultate. Te rezultate lahko predstavijo na raznih nastopih, razstavah, kar zadovoljuje njihovo potrebo po ustvarjalnosti, aktivnosti in vsestransko razviti osebnosti, hkrati pa spoznavajo, da je njihovo delo koristno, saj so aktivno vključeni v skupni projekt. Z delom v skupini dobivajo tudi občutek pripadnosti nekemu timu, kar jim pomeni čast in odgovornost (Golub, 2003).

Kljub pomembnosti lutkovnih dejavnosti pa otrokom omogočimo, da se v te dejavnosti vključujejo prostovoljno, po lastnih interesih in jih v dejavnosti nikoli ne silimo, če pri njih ne želijo sodelovati. Naša naloga je omogočiti jim, da lutkovno dejavnost najprej dobro spoznajo, o vključitvi pa se odločijo sami (prav tam).

Pri svojem delu v vrtcu sem opazila mnogo lepih lutk – tako kupljenih in dodelanih kot ročno izdelanih. Vendar pa so žal te lutke pospravljene na police v zastekljene omare, kjer »krasijo« hodnik ali pedagoško sobo. Strokovne delavke so v izdelavo teh lutk vložile veliko truda, zato se bojijo, da bi se poškodovale ali uničile. Ob tem pa se ne zavedajo pravega pomena lutke in ne vidijo, da na tak način lutka ne uresničuje svojega poslanstva, ampak, kot navaja H. Korošec (2003), »umira«. Prav tako se strinjam z avtorico, ki omenja, da lutka oživi šele v rokah animatorja in se kot okras v omari ne ohranja za naslednje generacije. Lutke bi otrokom v vrtcu morale biti dostopne v vsakem trenutku, kar še ne pomeni zbirke skrbno, industrijsko izdelanih lutk, čeprav so dobrodošle tudi te.

3.2 METODE DELA Z LUTKO

Če opazujemo otroke pri igri, lahko hitro opazimo, da ves čas animirajo predmete. Pri potiskanju avtomobila oponašajo brnenje motorja, pri igri z živalmi dodajajo zvoke oglašanja živali. Še posebej opazno je to pri igri z dojenčki, punčkami ali mehкими igračkami, s katerimi spiyo. Te igrače v otroških rokah dobijo človeške lastnosti – govorijo, pijejo, hodijo na sprehod. Niso le predmeti, ki krasijo polico, ampak so del igre v skupini.

Otroci v spontani igri ves čas animirajo stvari okoli sebe, odrasli pa smo pri tem bolj zadržani. Včasih namreč mislimo, da lahko animiramo le lutko v sklopu lutkovne predstave.

Zato se mi zdi pomembno, da odrasli skupaj z otroki čim pogosteje ustvarjamo z lutko. Pri tem učenje zagotovo poteka vzporedno. Medtem ko se otroci od odraslih nenehno učijo, lahko priznamo, da se tudi odrasli velikokrat lahko kaj naučimo od otrok. Vsak je namreč nekoč bil otrok, nekateri so na to le pozabili. In na tega otroka v nas se spomnimo pri igri in ustvarjanju z otroki.

Pri skupnem ustvarjanju z lutko pa lahko uporabljamo različne metode dela, ki jih navaja H. Korošec (2006a):

a) Spontana igra z lutko (»Puppet Playing«)

To je preprosta oblika lutkarstva, ki se zgodi spontano, brez posredovanja odraslih. Gre za obliko simbolne igre, ko se otrok sam sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge. V interakciji sta lahko tudi dva ali več otrok, vsak s svojo lutko. Otroci so si sposobni tudi sami narediti preprost lutkovni oder, pri tem pa potrebujejo le pomoč odraslih, ki jim pomaga le pri iskanju materiala ali reševanju kakšne manjše tehnične težave.

b) Priprava prizorov z lutko (»Puppetizing«)

To je dejavnost, ki je skrbno pod vodstvom odrasle osebe in s tehnikami kreativne drame usmerja otroke k pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Otroci pri igri niso omejeni z odrom, ampak se svobodno gibljejo po igralnem prostoru in raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do lutke – seveda je odvisno, s kakšnimi lutkami otroci na odru igrajo.

Ker ni določenega scenarija in besedila za učenje na pamet, lahko otroci svobodno prispevajo svoje ideje za dialog in scenarij. Tudi za učitelja je pomembno, da ni pod pritiskom nastopa, saj lahko tako otroke prepusti lastni ustvarjalnosti.

Pri tej metodi je občinstvo nujno, saj bo ustvarjanje nagradilo s svojim ogledom predstave. Priprava razredne predstavitve pa pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino.

c) Pripovedovanje z lutko (»Puppetelling«)

Gre preprosto za pripovedovanje zgodb z lutkami. Učitelju/vzgojitelju ta metoda ponuja možnost za kreativno interpretacijo in ustvarjanje magičnega sveta z otroki in za otroke. Ko junak zgodbo pripoveduje v prvi osebi, to zgodbo doživimo na čisto drugačen način. Protagonist namreč zgodbo pripoveduje drugače, kot je v resnici tekla, če se mu pri tem pridruži še antagonist, pa dobimo še drugi zorni kot iste zgodbe (Rdeča Kapica bi zgodbo povedala drugače kot volk, prav tako bi drugače povedala zgodbo Pepelka kot njena mačeha).

»Puppetelling« ni predstava pred občinstvom, temveč bolj neformalni prizor in predstavitev zgodbe iz literature – krasna kombinacija literarne umetnosti in lutk. Pri tem pa je prisoten pristen dialog med otroki in lutkami, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni. Otroci se vživijo v lutkovne junake, jih spodbujajo, sprašujejo in like globlje doživijo.

d) Pogovarjanje skozi lutko (»Puppetalking«)

Ta metoda dela temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otroka. Odrasli včasih domnevamo, da otroci, ki z besedami ne znajo opisati svojih misli, nikakor ne zmorejo niti

izraziti svojih čustev in doživetij. To seveda ne drži – ponuditi jim je treba le pravi medij, s pomočjo katerega se bodo lažje izrazili. Pri tem pa nam je lutka lahko v veliko pomoč.

V direktni komunikaciji »otrok-odrasli« se je otroku včasih težko odpreti in odraslemu zaupati. Bolj sproščeno bo spregovoril lutki ali skozi svojo lutko. Lutka otroku namreč predstavlja ščit, zato se v komunikaciji ne počuti izpostavljenega. Tudi ko lutko animira učitelj/vzgojitelj, otrok pozabi nanj in vso svojo pozornost usmeri na lutko. S tem pa se podrejo ovire v medsebojni komunikaciji.

Komunikacija skozi lutko pomaga otroku razvijati verbalne sposobnosti in razreševati emocionalne težave. Otrok, ki ima težave, jih bo vsekakor lažje zaupal lutki kot direktno odraslemu. Pri tem pa je dobrodošla lutka kot ljubljenec skupine, saj se ji otroci lahko še posebej zaupajo, ker je lutka z njimi vedno in povsod. Lutka je senzibilna poslušalka, nežna z otrokom, ne obtožuje in ne graja.

e) Učenje in poučevanje z lutko (»Puppeteaching«)

Učitelj/vzgojitelj s pomočjo lutke posreduje informacije na zanimiv in vznemirljiv način, otroci pa se ob izdelavi in igri z lutko učijo celostno.

Pri doseganju različnih kurikularnih ciljev, pri boljši motivaciji za delo, pri dobrem pomnjenju in razumevanju učne snovi so nam v pomoč različne preproste lutkovne tehnike.

f) Izdelava lutke (»Puppetmaking«)

Pri izdelavi lutke mora imeti otrok dovolj svobode, da bo lahko karakter oblikoval po svoje. Že sama izdelava lutke nudi otroku možnost za izražanje čustev, želja in misli.

Pri mlajših otrocih ni pomembno, kako dovršena je lutka, pomembno je le, da otrok verjame, da je naredil slona, čeprav mu lutka nikakor ni podobna. Mi pa smo mu pri tem dolžni verjeti in sprejeti njegovo kreacijo. Pri tem ga lahko spodbujamo z vprašanji, ki spodbujajo njegovo domišljijo, nikakor pa ne prekinjamo njegovih idej z nepotrebnimi komentarji.

Učiteljeva/vzgojiteljeva senzibilnost je pri tem zelo pomembna, saj mora uskladiti zahteve za izdelavo z otrokovimi sposobnostmi, pri tem pa bo upošteval tudi otrokovo kreativnost.

Ob izdelavi lutk bo otrok razvijal fino motoriko, koordinacijo roka-oko, spoznaval različne materiale, širil znanje o pojmih in izražal čustva že ob kreiranju. Ne nazadnje pa bo otrok lutko, ki jo je izdelal sam, cenil bolj kot katero koli drugo. S svojo lutko bo zato lahko vzpostavil tudi bolj intimen in pristen odnos.

3.3 NAČINI UPORABE LUTK

V prejšnjem poglavju lahko ugotavljamo, da lahko pogostejšo uporabo lutk v skupini dosežemo s tem, da dobro poznamo različne metode dela z njimi. Z. Golub (2003) poudarja, da je potrebno izrabiti vsako priložnost, da otroku ponudimo lutko, saj se z njo lahko »borimo« proti kiču in cenenosti ter slabi družbi, ki obdaja naše otroke.

H. Korošec (2010) opisuje več načinov uporabe lutk v vzgojno-izobraževalnem delu:

– *lutka kot ljubljene skupine*: lutka je prisotna v različnih vsakodnevnih situacijah in navadah skupine (sprejem in odhod iz vrtca, hranjenje, reševanje konfliktov, spanje, različna dnevna opravila);

– *lutka kot pomoč pri razumevanju in raziskovanju določene vsebine kurikulumu*: preproste lutkovne tehnike so nam lahko v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev, boljši motivaciji za delo, pripomorejo k dobremu pomnjenju in razumevanju učne snovi;

– *lutka pri projektne delu*: lutka se pojavi z določenim problemom, otroci pa ji pomagajo problem rešiti in s tem spoznavajo svojo okolico;

– *lutka kot motivacijsko sredstvo*: kot uvodno motivacijo lahko vzgojitelj nagovori otroke z lutko ali zaigra neformalni, improvizirani prizor z lutkami (dialog med lutkami);

– *izražanje čustev, doživljanje sveta ob lutki*: simbolna vrednost igre z lutko – lutka je izredno motivacijsko sredstvo za senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala, saj od otrok zahteva, da se vživijo vanjo in v njeno doživljanje;

– *od spontane igre do gledališča*: lutkovne predstave imajo izredno pedagoško moč – otroci se učijo skozi dva modela socialnega učenja (v vlogi občinstva gre za observacijsko učenje, aktivno sodelovanje v predstavi pa vpliva na otrokovo kreativnost, čustveni, socialni in intelektualni razvoj).

Pri uporabi lutke v skupini se mi zdi pomembno, da si vzamemo čas in z dejavnostjo ne hitimo. Otrokom prisluhnemo, kaj nam želijo sporočiti skozi igro in igre na prekinjamo. Kot omeni Z. Golub (2003), je življenje danes hitro in prevečkrat se nam mudi. Strinjam se z avtorico, da ob tem velikokrat pozabimo na strpnost in potrpljenje. Vse to pa občutijo naši otroci in najhuje je, da tega ne opazimo.

3.4 OTROK IN LUTKA

J. Sitar (2008) omenja povezavo med umetniki in otroki. Ti naj bi se z otroki dobro razumeli, saj so občudovali njihovo brezmejno domišljijo. Otroci so bili umetnikom pogosto učitelji, saj so z njihovo pomočjo umetniki nekatere stvari videli z druge perspektive, kot bi jih videli naravnost v bistvo. Po drugi strani pa so pisatelji otrokom pomagali pri razlagi sveta s pomočjo svojih pravljic. Po mnenju avtorice naj bi vsi, ki se

dobro razumejo z otroki, imeli umetniški potencial. Le z lastno ustvarjalnostjo pa lahko vsi okrog sebe vzgajamo ustvarjalne otroke.

Mnogi slavni umetniki so razmišljali na način, ki ga ostali niso razumeli. Prav tako na drugačen način razmišljajo otroci. Odrasli včasih kompliciramo z razlagami preprostih stvari, otroci pa na isto stvar odgovorijo enostavno, a vseeno smiselno. Prav zanimiv mi je bil primer, ko je vzgojiteljica otroke vprašala, zakaj ptice pozimi odletijo v tople kraje. Pri tem je deček takoj podal razlago: »Ker imajo krila!«

»Majhni otroci v veliki meri živijo v posebnem »magičnem« svetu, kjer je vse mogoče. Vemo tudi, da (predvsem) spontana otroška igra v veliki meri poteka v t. i. »ob-realnem« svetu, to je tistem, pri katerem presečišče njegovega (otrokovega) časa in prostora ne sovпада natančno s presečiščem časa in prostora v t. i. »realnem«, zunanjem svetu. Ta otroški svet odlikuje, npr. za otroške izdelke, tako značilna nelogičnost in nepravilnost, kompleksna in zavestno vodena poetična pretvorba »pravilne« realnosti (true reality) v »napačno« podobo (false image), postopek, ki so si ga od otrok za svoje ustvarjanje (v ne tako daljni preteklosti) uspešno izposojali tudi največji likovni umetniki (Picasso)« (Cvetko, 2010, str. 64).

Otrok v tem »svojem« svetu razpolaga z mnogimi podatki, ki jih dobi preko izkušenj, z radovednostjo, lahko tudi preko medijev (televizija, internet, ...), vendar ti podatki niso urejeni. Tudi lutkovna predstava vsebuje mnogo elementov, ki jih otrok že pozna in jih sestavlja v neke nove povezave, ki pa ni nujno, da so vedno logične – pogosto so lahko tudi smešne (princip zgoraj omenjene nepravilnosti ali t. i. narobe sveta) (Majaron, 2002b).

S tolikšno mero domišljije pa je pomembno, da otrok lutke tudi ustvarja sam. Samo taka lutka je lahko samo njegova, zamišljena v njegovi osebni fantaziji, izdelana z njegovimi rokami in oživiljena z njegovo energijo in čustvi. V tem ustvarjanje in oživljanje lutke preseže kreativne dejavnosti, saj lahko preko lutke iz otroških rok svojo vidno podobo dobijo tudi pojmi, za katere včasih mislimo, da jih otroci ne dojemajo: strah, jeza, žalost, smrt, rojstvo, ljubezen, lenoba, ... (Majaron, 2002a).

In že zelo majhni otroci so sposobni sami izdelati lutke iz pripravljenih elementov. Nekatero popolnoma samostojne, druge s pomočjo odraslega ali celo vrstnikov. Pri tem pa bodo razvijali ročne spretnosti, likovno občutljivost, prepoznavanje in možnosti obdelovanja različnih materialov, ki jim jih damo na voljo (papir, plastika, blago, les, karton, volna, ...). Hkrati bodo spoznavali tudi različna orodja za obdelavo materialov ter skladnost le-teh (Majaron, 2015).

Pri vsem tem pa moramo otrokom v prvi meri zagotoviti kar največjo mero svobodnega mišljenja, saj bo s tem razvijal svoje prave potenciale. Kreativnost namreč nima meja – vsak otrok je tudi na tem področju edinstven, zato bo tudi lutko in njen karakter vsak ustvaril na svojstven način, pri čemer je potrebna tudi zunanja spodbuda s strani vzgojitelja. Le v tem primeru bo lutka doprinesla k razvoju socialnih odnosov v skupini in kreativnosti vsakega posameznika (Korošec, 2010).

In ker je lutka neživa in zaživi šele z gibi, s tem omogoča prehod fokusa na intimnost, izkušnje in nezavednost tistega, ki lutko animira oziroma z njo igra. Mali lutkar tako del svoje osebnosti skoraj v celoti razporedi v igro z lutko, s tem pa odraslim pomaga prepoznati različne vzorce, nezavedne situacije, ki jih drugače ne bi niti opazili (Ivon, 2010).

3.5 VZGOJITELJ IN LUTKA

Vzgojitelj je v otrokovem predšolskem obdobju pomembna oseba, saj z njim preživi večino dneva. Otroku predstavlja območje bližnjega razvoja, saj se le-ta od njega neprestano uči. S pomočjo lutk pa interakcija z odraslimi in učenje potekata na bolj sproščen način. Pri tem lutka pogosto predstavlja avtoriteto, ki ji otrok lažje zaupa, lahko pa tudi mediatorja v konfliktnih situacijah.

Za vzgojitelja je najpomembnejše, da verjame v moč lutk in jih dovolj pogosto uporablja, vendar s pravo mero in v različnih oblikah in priložnostih. Ravno skozi lutkovne aktivnosti lahko namreč najhitreje odkrije različna nagnjenja in posebne talente v vsakem posamezniku (Korošec, 2015).

Pri tem se moramo zavedati pomembnosti samega procesa, ne le končnega cilja (izdelane lutke). Vsak posameznik ta cilj dosega na različne načine, na kar moramo biti pozorni. Otroci, ki imajo težave s fino motoriko, bodo za izdelavo zagotovo potrebovali več časa, njihov izdelek pa ne bo tako dovršen. Pomembno je, da spremljamo vsakega posameznika in ga spodbujamo, da lutko izdelava po svojih najboljših močeh. Vsaka lutka, ki jo otrok izdelava sam, je njemu namreč pomembna.

Pomembno je tudi, da vzgojitelj loči med lutkovnim gledališčem in lutkovnimi dejavnostmi, katere niso namenjene pripravi popolne predstave, ampak rasti in razvoju otroka – lutkarja. Kadar je cilj izobraževanje, lutka postane medij za izražanje razumevanja sveta, narave, socialnih odnosov. Lutka pa naj bo v rokah učitelja/vzgojitelja v prvi vrsti medij za komunikacijo in osebno interakcijo (Korošec, 2006a).

Lutka je tista pomočnica, ki učitelju/vzgojitelju za kratek čas omogoča prenos »vodenja« nase in s tem zaigra vlogo nekoga drugega v skupini ali razredu. Ob tem pa učitelj/vzgojitelj lažje začuti odkritosrčno otroško spontanost, ki se ob lutki odpre brez zavor. In ker lutka gleda na svet z malo drugačnega zornega kota kot animator, pomaga s tem otroku preseči tudi njegov egoizem in samozadostnost (Majaron, 2002a).

Otroci imajo lutke radi, zato pa je naša dolžnost, da izrazno moč lutk smotrno uporabimo. To pa nam lahko uspe le, če se na nastop oziroma igro z lutkami skrbno pripravimo. Če jim skozi lutke predstavljamo neko zgodbo, je pomembno, da je le-ta primerno dolga za določeno starost. V večini zgodb nastopajo živali, ki so otrokom blizu, lahko pa jim dodamo človeške lastnosti (so oblečene, hodijo pokonci, govorijo kot ljudje, ...). Vendar se je treba zavedati, da nobena še tako lepo oblikovana lutka ne bo prepričala gledalca, če bo slabo animirana. Naš cilj pa je, da otroci lutki verjamejo, ji zaupajo (Milčinski, 1985).

Lutka v roki vzgojitelja pa prinese veliko tudi njemu samemu. Omogoča mu lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja, ob tem pa tudi otroci spoznajo vzgojitelja v drugi luči. Seveda pa se z uporabo lutke poveča tudi kreativnost vzgojitelja samega, ne samo otrok. Vsak od nas v sebi namreč nosi neko kreativnost, le prebuditi jo je treba in ji dati svobodo, da leti. Vzgojitelj pri izdelavi lutk z otroki odkriva tudi svoje talente in veselje umetnika, oblikovalca, ustvarjalca predstav. S tem pa v prvi vrsti lahko nezavedno ustvari v skupini prijetno in sproščeno vzdušje. In igra, ki jo vodi tak vzgojitelj, otroke tudi do ciljev pripelje sproščeno, z veliko delovne vneme in želje po ustvarjanju (Korošec, 2006a).

3.6 LUTKA SKOZI VSAKDAN

»Ustavimo se in prisluhnimo interesom naših otrok! Naj lutka zaživi, naj mu bo prijateljica, naj ga motivira pri vzgoji, učenju, naj mu privzgaja pozitiven odnos do življenja, uči naj ga delovnih navad, spoštovanja, spoznanja, ljubezni, lutka naj bo pomoč staršem in učiteljem« (Golub, 2003, str. 4).

»V času, ko je otrok v vsakdanji komunikaciji izpostavljen pritiskom in stresu, je pomembno najti sredstvo, da mu to olajša. Komunikacija s simbolnim jezikom, verbalnim ali neverbalnim, je lahko rešitev za boljše razumevanje med vzgojiteljem/učiteljem in otroki« (Korošec, 2015, str. 4).

Vedno več vzgojiteljev in učiteljev bi se moralo zavedati pomena uporabe lutke pri dnevnem delu v oddelku, saj lutke niso več le sredstvo za motivacijo, ampak tudi didaktični pripomoček za doseganje ciljev različnih kurikularnih področij.

Lutka pripomore k motivaciji, postane lahko nova (močnejša) avtoriteta, ki pomaga reševati notranje konflikte in konflikte v oddelku. Pri lutkovnih dejavnostih pa se velikokrat lahko dokažejo tudi otroci, ki so drugače socialno izključeni ali taki z nizko intelektualno in verbalno sposobnostjo. To pa je zagotovo precej razlogov, zaradi katerih je lutka nepogrešljiva pomočnica pri vsakodnevem delu v skupini (Korošec, 2003).

4. POMEN ZGODNJEGA SREČANJA Z LUTKO

»Lutke otrokom nudijo široke možnosti za doseg naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

- spodbujanje kreativnega izražanja,
- stimuliranje in povečanje domišljije,
- razvijanje spontanega besednega izražanja,
- izboljšanje govora in izgovarjave,
- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja,
- pridobivanje občutka za vrednotenje literature,
- medsebojno usklajevanje in razvijanje občutka za čas in prostor,
- spodbujanje otrokovega občutka lastne vrednosti,
- razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva,
- sproščanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način,
- razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti,
- pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov,
- izboljšanje fine motorike,
- opazovanje sveta z vsemi čutili; zapomniti si opazovano, nato pa ga obdelati in oživiti z lutkami,
- vrednotenje dela« (Korošec, 2006a, str. 110).

4.1 VLOGA LUTKE PRI RAZVOJU OTROKA

Otroci se veselijo izdelovanja novih lutk in igre z njimi, saj lutke v skupino prinesejo pozitivno vzdušje, kjer se tako vzgojitelj kot otroci dobro počutijo. V takem okolju pa je otroku omogočeno lažje in hitrejše učenje ter razvoj na različnih področjih: kognitivnem, čustvenem in socialnem. (Korošec, 2006a).

Vrtec je namreč okolje, v katerem je otrok vsakodnevno vključen v interakcijo z odraslimi in drugimi otroki. Vzgojitelj naj ima pri svojem delu zadostno strokovno znanje, da bo uspešno spodbujal komunikacijo, tudi preko lutke. S tem bodo otroci razvijali socialne

spretnosti. Po mojem mnenju je v predšolskem obdobju najpomembnejši socialni razvoj. Otroci se bodo tudi kasneje v življenju vsakodnevno srečevali z ljudmi in bodo z njimi primorani komunicirati. Če otrok že v predšolskem obdobju oblikuje posamezne socialne spretnosti, si s tem omogoči biti sprejet s strani drugih otrok, kasneje tudi drugih ljudi. To pa zagotovo pozitivno vpliva tudi na njegovo samozavest in samopodobo.

Sistematična uporaba lutke na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega dela pa ustvarja tudi pogoje za kreativno izražanje, ki otroka spodbuja k samostojni in spontani gledališki igri, kar pa vpliva (poleg socialnega in čustvenega razvoja) tudi na besedno kreativnost. Dejstvo je, da se otrok v igri z lutko poleg bogatenja besednega zaklada uči razumeti tudi simbolno vrednost semiotičnih znakov in ob tem spoznava jezik neverbalne komunikacije (Korošec, 2002).

Pri delu z otroki moramo imeti strokovni delavci ves čas v mislih, da ne vzgajamo bodočih igralcev. Na tak način bomo lažje prispevali k boljšemu čustvenemu, socialnemu in intelektualnemu razvoju, hkrati pa otroke vzgajali, da bodo lažje razumeli in spremljali gledališko umetnost (Korošec, 2006b).

Aktivna umetniška izkušnja otrokom prinese pogoj za kakovostno doživljanje in razumevanje umetnosti v odrasli dobi. To pa jim lahko omogočimo vzgojitelji, učitelji in starši – kakovostnejše življenje, ki jim ga bo v prihodnosti prinesla umetnost (Sitar, 2008).

»Mladi človek, ki bo deležen takega kreativnega procesa, bo v življenju znal misliti ustvarjalno, poln bo asociacij, domislic, dojel bo povezave in pomenske sklope v »režiji življenja«, znal bo ceniti delo in ustvarjalnost drugih, znal bo svoje ideje povezati v teamsko delo skupine. Želel si bo take kulturne hrane, ki ga bo navdihovala, polnila z energijo, ne pa praznila. Tak človek težko zraste v konformista, čredarja, človeka po skupni meri. To bo prej osebek, ki se bo veselil družbe vrstnikov zaradi njihovih individualnih razlik, ne zaradi skrivanja v brezosebni množici uniformirancev po mišljenju in oblačenju. Takega pa si vsi želimo, kajne?« (Majaron, 2002b, str. 8).

4.2 RAZVOJ POZITIVNE SAMOPODOBE IN KREPITEV SAMOZAVESTI OB LUTKI

Otrok, ki ima možnost igre z lutko, se hitro nauči videti sebe kot edinstveno bitje in prav lutka mu pomaga, da sebe vidi na tak način in da se dobro počuti zaradi svojih idej in tistega, kar dela. S tem mu je omogočen občutek samozavesti in pomembnosti. Izboljšuje pozitivno sliko o sebi in se hitro navaja smatrati sebe kot ustvarjalca izrednih kreacij (Ivon, 2010).

Otrok, ki je vključen v kreativno lutkovno dejavnost, bo kaj kmalu ugotovil, da je njegov prispevek (in izdelek) k skupinski dejavnosti unikatni in izvrsten – takšen, kot je in kot si ga je sam zamislil. Spoznal bo, da je pri izdelavi potrebno slediti sebi, svoji ustvarjalnosti in domišljiji in ne idejam odraslih (Korošec, 2006a).

Vzgojitelji pa pogosto ugotavljajo, da otroci, ki so doživeli uspeh pri kreativnem lutkovnem izražanju, pridobijo na samozaupanju tudi na drugih področjih, ne samo pri lutkah. Občutek uspeha (da zmorejo narediti lutko in z njo zaigrati) pa bo pripomogel h krepitvi samozaupanja zlasti otrokom, ki imajo težave s svojo fino motoriko in samopodobo (prav tam).

4.3 OBLIKOVANJE SOCIALNIH VEŠČIN

Če želi skupina uspešno pripraviti nek prizor, je med udeleženci nujna dobra interakcija. Od otrok je tako zahtevano usklajevanje mnenj in dogovarjanje. Pri tem je potrebno spoštovati mnenja drugih, se med seboj poslušati, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva in reakcije ostalih v skupini (Korošec, 2006a). Če v skupini vlada dinamična komunikacija, lahko posamezniki lažje predlagajo svoje ideje in jih usklajujejo z idejami drugih. Pri tem pa razvijajo tudi kritično mišljenje in sposobnost sprejemanja odločitev (prav tam).

»Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvijajo solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti. Socialne razlike in stigmatiziranja so pozabljena s ciljem deliti ideje in improvizirati prizore« (prav tam, str. 116).

Narava kreativnega lutkarstva kot skupinske aktivnosti torej vpliva na razvoj otrokovih socialnih veščin: znajo prisluhniti drug drugemu, znajo počakati na vrsto, spoštujejo in sprejemajo ideje, občutke in igro drugih. Ker je sodelovanje važno za uspeh, so otroci zaradi tega motivirani in razvijajo tiste veščine, ki so potrebne za pozitivno interakcijo v skupini (Ivon, 2010).

Lutka v roki pa otrokom gotovo omogoča tudi razvoj empatije, ki je pri življenju v skupnosti zelo pomembna. Pri poplavi nasilnih računalniških igrice se mi zdi pomembno, da posvečamo veliko pozornosti prav tej sposobnosti.

»Empatija je spoznavno-emocionalna sposobnost vživljanja v položaj druge osebe in opazovanje sveta z njenimi očmi« (Bratanić, 1991, v Korošec, 2006a, str. 120).

Otrok v igri z lutko prevzema različne vloge, s tem pa se vživi v položaj drugih oseb in poskuša razumeti situacijo z vidika le-teh oseb. Njegova naloga v igri je, da problem osebe, katere vlogo je prevzel, reši in pripelje zgodbo do nekega zaključka. Ko sprejema občutke osebe, ki jo igra, se poveča splošna občutljivost za čustva drugih (Korošec, 2006a).

4.5 SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI

Storilnostno naravnana šola ovira ustvarjalno mišljenje otrok, saj stremi predvsem k rezultatom, razmišljanje pa oklepa v določen oklep. Nasprotno pa je pri igri z lutko. Ta

predstavlja velik izziv, ki sprošča asociacije in omogoča produciranje idej. Pri tem otroci doživljajo ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov. Izhodišče za igro z lutkami je lahko tudi neka zgodba, ki jo otroci skupinsko ali individualno obdelajo ali predelajo. Če želimo imeti ustvarjalno misleče otroke, pa je naloga vzgojiteljev, da jim zagotovimo veliko mero ustvarjalne svobode, s katero lahko znanim zgodbam spremenijo konec, like dodelajo po svoje, svobodno ustvarjalnost pa jim zagotovimo tudi pri oblikovanju lutk in morebitne scene (Korošec, 2006b).

»Učiteljeva odločitev, ali bo izbral ustaljene tradicionalne učne metode – sedi, poslušaj, piši – ali pa kreativen pristop, bo vplivala na kreativnost učnega procesa in na ustvarjalnost otrok« (prav tam, str. 37).

K ustvarjalnosti in izdelavi preproste lutke pa bo otroke spodbudil tudi izbor nestrukturiranega materiala. Če je otrokom tak material vedno pri roki, bodo nekateri kar sami segli po njem in izdelali preprosto lutko (Korošec, 2003).

Še vedno opažam prav problem z dosegljivostjo materiala. Kot opažam, imajo otroci v igralnicah na doseg le pribor za risanje in določene igrače. Nestrukturiran material pa je pospravljen na visoke police v omarah, kjer ga še vzgojiteljice težko dosežejo. Tam čaka na dejavnosti, ki jih vzgojiteljica načrtuje, v spontani, prosti igri pa ta material otrokom ni na voljo. Potem pa nejevoljnost, ko si otroci na prste natikajo zamaške flomastrov in si na prst narišejo obraz. Med risanjem so ustvarili preproste prstne lutke, ki so jih morali takoj zatreti, saj zamaški sodijo na flomastre, da se le-ti ne posušijo.

4.6 RAZVOJ DOMIŠLJIJE

»Domišljija je začetna iskrica za vse nadaljnje dejavnosti. Če želimo delati kreativno, je nujno stopiti onstran meja zdaj in tukaj. Z domišljijo se otrok lahko prestavi v drug svet, kraj, čas in lahko postane druga oseba« (Korošec, 2006a, str. 112).

V današnjem svetu velik pomen domišljije pripisujemo (ne le samo umetnikom) poslovnem, pedagogom, znanstvenikom in drugim različnim profilom naše družbe. Domišljija je namreč začetek na poti kreativnosti. Čeprav je pomembnejša od pomnjenja množice informacij, je v našem šolskem sistemu žal prepogosto zapostavljena. Pri današnjem razvoju tehnike so namreč vse informacije le »klik« stran in jih zlahka najdemo. Naša naloga pa je otroku dati možnost, da bo vse te informacije in informacije, ki jih pridobiva z izkušnjami, lahko kreativno uporabil in jih s svojimi domislicami razvijal (prav tam).

»Problem današnjega časa je tudi mnenje odraslih, da so fantazije neproduktivne. Po drugi strani pa preko medijev nenehno institucionaliziramo domišljijo in jo deindividualiziramo. Le kakšna domišljija je tista, ki je skupna?! Otrok je pri tem le pasivni opazovalec in ni več ne izvor ne akter. Mnogi otroci se pričnejo v svoji vnemi, kako posnemati odrasle, sramovati domišljije, še preden se je ta razcvetela. Prehitro se odpovejo poigravanju z Božičkom ali

zlo silo, da bi bili videti veliki in resni. Lahko postanejo aktivni, ambiciozni, izgubili pa so izvirnost in ustvarjalnost« (Praper, 1992, v Korošec, 2006a, str. 113).

4.7 RAZLIKOVANJE MED FANTAZIJO IN REALNOSTJO

Skozi igro z lutko otroci postopoma dojamejo, kaj je v njihovem svetu realno in kaj ni. Zaigrajo lahko tisto, kar so videli, slišali, doživeli, lahko pa tudi situacije, kakršne bi si otroci želeli, pa vedo, da so v realnosti neizvedljive. Domišljija tu ustvari most med nezavednim in zunanjo realnostjo, v zvezi s katero pa ima lahko otrok notranje konflikte. Pri reševanju teh notranjih konfliktov imajo pomembno vlogo prav lutke, saj so odlično sredstvo za izražanje notranjih stisk na verbalnem in neverbalnem nivoju (Korošec, 2006a).

Zagovorniki realnosti se večkrat sprašujejo, če obstaja nevarnost, da otroci ne bi razlikovali fantazijskega sveta od realnega. Vendar jim v odgovor na vprašanje teoretiki zagotavljajo, da naj bi otrok po teoriji simbolne igre natančno ločil, kdaj je situacija domišljajska in kdaj realna ter da ni bojazni, da bi otrok ta dva svetova med seboj mešal in ostal ujet v svetu domišljije (prav tam).

Ivon (2010) prav tako meni, da otroci razlikujejo med osebo, ki igra lutko, in med lutko samo. Ter da vedo, da je to igra »kot da«. Po njegovem mnenju edino otroci z globljimi znaki depersonalizacije ali s psihičnimi težavami ne uspejo tega razlikovati. Igre z lutko naj bi otrokom celo pomagale razlikovati sanje od realnosti in jim omogočale, da lažje izrazijo notranjo »negotovost« zaradi realnosti.

II. EMPIRIČNI DEL

5. OPREDELITEV PROBLEMA

Otrok se z lutko sreča že zelo zgodaj, če ne prej, ko vstopi v vrtec. Lutka na vzgojiteljevi roki lahko premaga ločitveni strah ob vstopu v novo okolje (Majaron, 2002b). H. Korošec (2002) navaja, da je v času, ko je otrok v vsakodnevni komunikaciji izpostavljen pritiskom in stresu, pomembno najti sredstvo, ki mu komunikacijo olajša.

Vsak vzgojitelj v vrtcu išče načine, kako se čim bolj približati otrokom, da mu zaupajo in sledijo. Jaz sem po prihodu v novo skupino to poskusila z lutkami.

Pomembno je, da v skupini ustvarimo okolje, napolnjeno z ljubeznijo in toplino. In prav lutke k temu veliko pripomorejo, saj dodajo k vsakodnevni rutini še svojo »čarobnost«.

Z. Golub (2003) meni, da s pomočjo lutk otroci razvijajo pozitivne lastnosti značaja in sproščajo odvečno energijo. Prav tako pa se med vzgojiteljem in otrokom razvijejo prijateljski odnosi.

Otrokom v skupini želim približati lutke na vsakodnevni ravni, zato sem načrtovala dejavnosti, pri katerih bodo otroci lahko sami izdelovali različne lutke in se z njimi lahko igrali vedno, ko bodo to želeli. S tem namenom sem načrtovala tudi postavitev stalnega lutkovnega kotička v igralnici, da jim bodo lutke vedno na dosegu rok – tako njihove kot tudi tiste kupljene in bolj dodelane.

Otroci imajo lutke radi. Lahko so sredstvo za vzgojne, izobraževalne in terapevtske namene, zato menim, da je uporaba le-teh v predšolskem obdobju smiselna.

V lutkah namreč spiyo mnoge zgodbe, samo prebuditi jih je potrebno (Bastašić, 1988).

5.1 CILJI

V diplomskem delu želim ugotoviti:

- kako pogosto strokovne delavke uporabljajo lutke,
- ali obstajajo razlike pri uporabi lutk glede na delovno mesto,
- ali obstajajo razlike v uporabi lutk v različnih starostnih skupinah,
- s katerimi zunanjimi institucijami vrtec sodeluje na področju lutk,
- glede na ugotovitve predlagati rešitve oziroma načine, kako bi se lutke lahko pogosteje uporabljale v vrtcu.

5.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Kako pogosto strokovne delavke vključujejo lutke v svoje delo?
- Na kakšen način je lutka v vrtcu najpogosteje vključena v delo z otroki?
- Katere lutke najpogosteje uporabljajo strokovne delavke in katere otroci?
- Na kakšne načine se otroci v vrtcu lahko seznanjajo z lutkami?
- Ali je pojavljajo razlike pri vključevanju lutke v delo z otroki glede na delovno mesto?
- Kako se otroci odzivajo na ustvarjalno delo z lutkami?

5.3 RAZISKOVALNA METODA

Uporabila sem kvantitativno in kvalitativno metodo raziskovanja.

Izvedla sem empirično raziskavo s kvantitativnim raziskovalnim pristopom. Podatke sem pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika (priloga), ki je bil namenjen vzgojiteljicam in pomočnicam vrtca Mojca v Ljubljani. Zbrane podatke sem statistično obdelala ter dobljene rezultate interpretirala. Za lažji prikaz rezultatov sem uporabila grafe in tabele, za kar sem uporabila programski paket Microsoft Office (Word in Excel).

Pri izdelavi lutkovnega koticčka sem uporabila kvalitativne metode raziskovanja, v časovnem obdobju en mesec. Pomagala sem si z zapisi, snemanjem in fotografiranjem, podatke pa sem obdelala z deskriptivno metodo.

5.4 VZOREC

Vzorec za empirično raziskavo so sestavljale vzgojiteljice in pomočnice vrtca Mojca v Ljubljani (enote Mojca, Rožle, Kekec, Tinkara in Muca). Vzorec je sestavljajo 35 vzgojiteljic in 38 pomočnic vzgojiteljic.

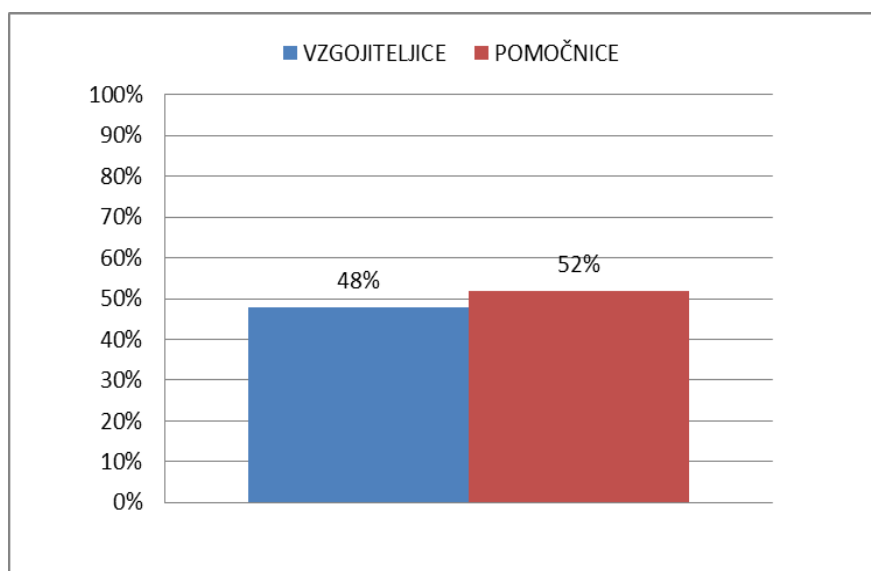
Vzorec otrok, s katerimi smo izdelali lutkovni koticček, je bil 19 otrok, starih 3–4 leta, in sicer skupina Čebelice v vrtcu Mojca, enota Muca, v Ljubljani.

6. REZULTATI RAZISKAVE Z INTERPRETACIJO: UPORABA LUTK V VRTCU MOJCA V LJUBLJANI

Na anketni vprašalnik so odgovarjale vzgojiteljice in pomočnice vseh enot vrtca Mojca v Ljubljani, kjer je 48 oddelkov – tj. skupno 96 zaposlenih. Med anketiranci ni bilo moških zaposlenih.

6.1 OPIS VZORCA

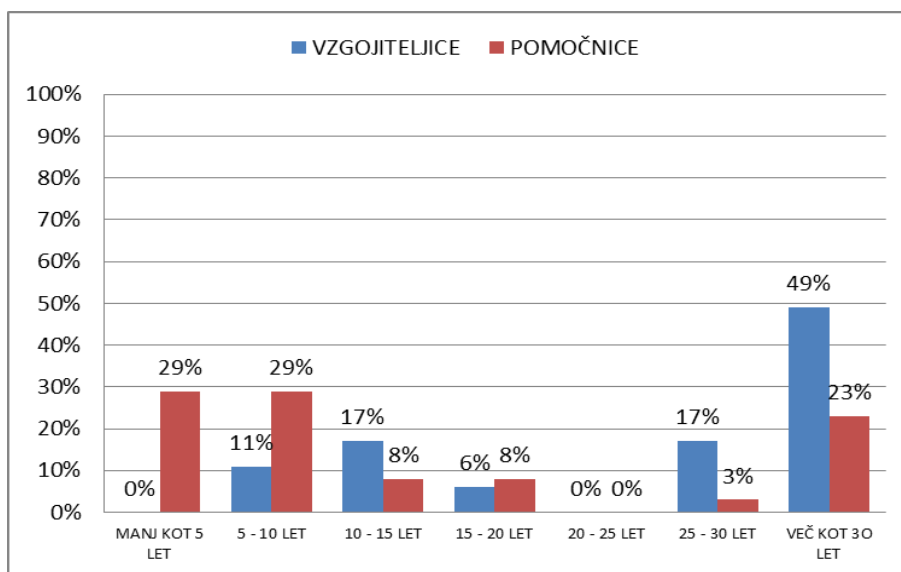
Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Katero delovno mesto opravljate?«

Graf 1: Delovno mesto anketirank

Na anketni vprašalnik je odgovorilo 73 anketiranih, od tega nekaj manj kot polovica vzgojiteljic in nekaj več kot polovica pomočnic vzgojiteljic.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Koliko let delovnih izkušenj imate v vrtcu?«

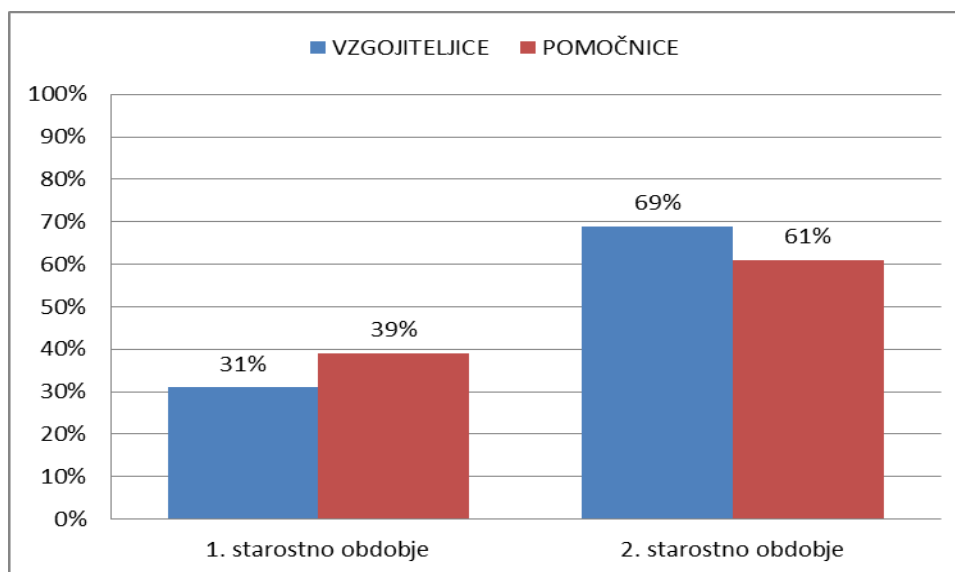

Graf 2: Delovna doba anketirank

Večina (skoraj polovica) anketiranih vzgojiteljic ima več kot 30 let delovne dobe (49 %). Enako število odstotkov anketiranih vzgojiteljic pa ima delovno dobo med 10 in 15 let ter med 25 in 30 let (17 %). Od 5 do 10 let delovne dobe ima 11 % anketiranih vzgojiteljic, od 15 do 20 let 6 %, nobena pa ne sodi v kategorijo od 20 do 25 let delovne dobe.

Večina anketiranih pomočnic (29 %) ima delovne dobe manj kot 5 let, približno enak delež je tistih, ki imajo delovno dobo od 5 do 10 let. Nekaj manj kot četrtnina anketiranih pomočnic ima več kot 30 let delovne dobe, slaba desetina ima delovne dobe od 10 do 15 let, prav toliko je tistih, ki imajo delovne dobe od 15 do 20 let. Najmanjši delež anketiranih pomočnic ima delovne dobe od 25 do 30 let. Delovne dobe od 20 do 25 let nima nobena anketirana pomočnica.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »V kateri starostni skupini delate?«

Graf 3: Starostna skupina otrok

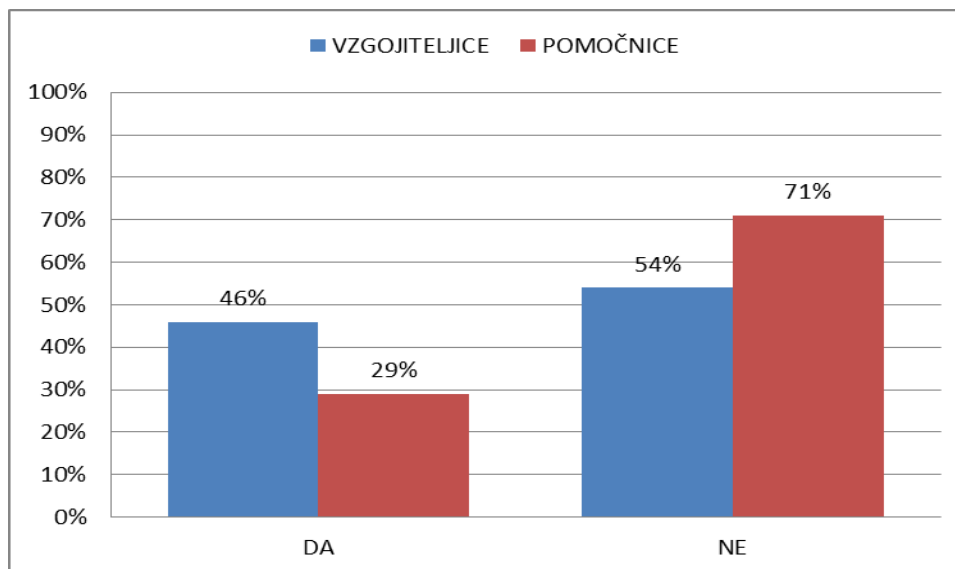
V skupini 1. starostnega obdobja (od 1 do 3 let) je zaposlena slaba tretjina vzgojiteljic ter nekaj več kot tretjina pomočnic.

V skupini 2. starostnega obdobja (od 4 do 6 let) pa je zaposlenih nekaj več kot dve tretjini vzgojiteljic in skoraj dve tretjini pomočnic.

6.2 REZULTATI Z INTERPRETACIJO

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Ste se na področju lutk kdaj posebej izobraževali?«

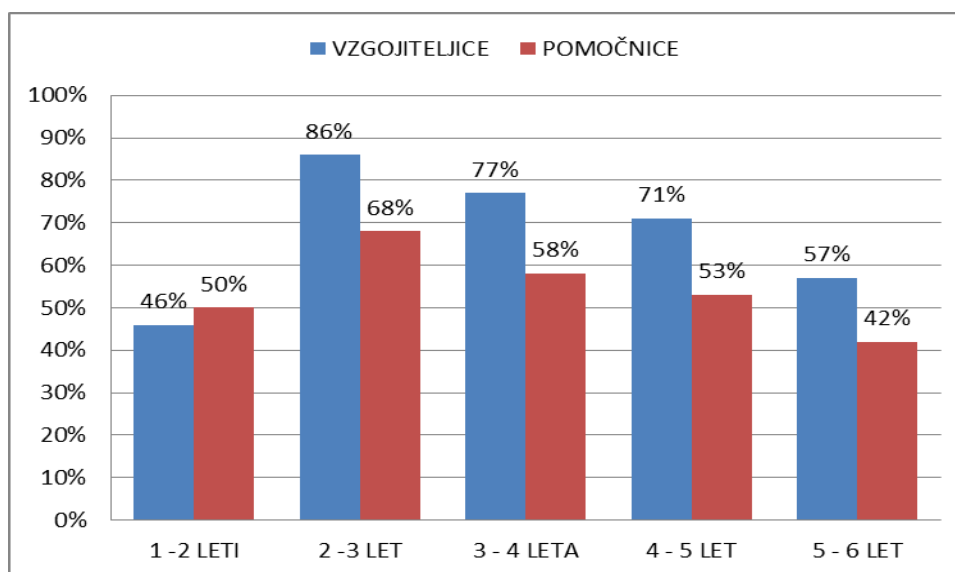
Graf 4: Izobraževanje na področju lutk

Na področju lutk se je dodatno izobraževala skoraj polovica anketiranih vzgojiteljic in manj kot tretjina pomočnic. Pri tem so navajale, da so se izobraževale na Pedagoški fakulteti, v Hiši umetnosti, na strokovnih aktivih znotraj vrtca, na seminarjih Čustva bogatijo, Od ideje do izvedbe, Lutkar-Vižintin, JSKD, v diplomski nalogi, na seminarju v Španskih borcih.

Več kot polovica vzgojiteljic in skoraj tri četrtine pomočnic se na področju lutk ni posebej izobraževala.

Glede na dobljene rezultate lahko sklepam, da je bilo v vrtcu več možnosti za izobraževanje na področju lutk, ne samo v okviru študija predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti. Dodatno se je na tem področju vseeno izobraževalo več vzgojiteljic kot pomočnic. To lahko povežem s tem, da je v oddelku še vedno vzgojitelj tisti, ki načrtuje delo. Čeprav je delež pomočnic, ki so se dodatno izobraževale, precej nizek, se mi zdi vzpodbudno, da se tudi nekatere pomočnice izobraževanju udeležujejo in s tem prinesejo v skupino dodatno znanje.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »V kateri starostni skupini največkrat uporabljate lutke?« Lahko so izbrale več odgovorov.

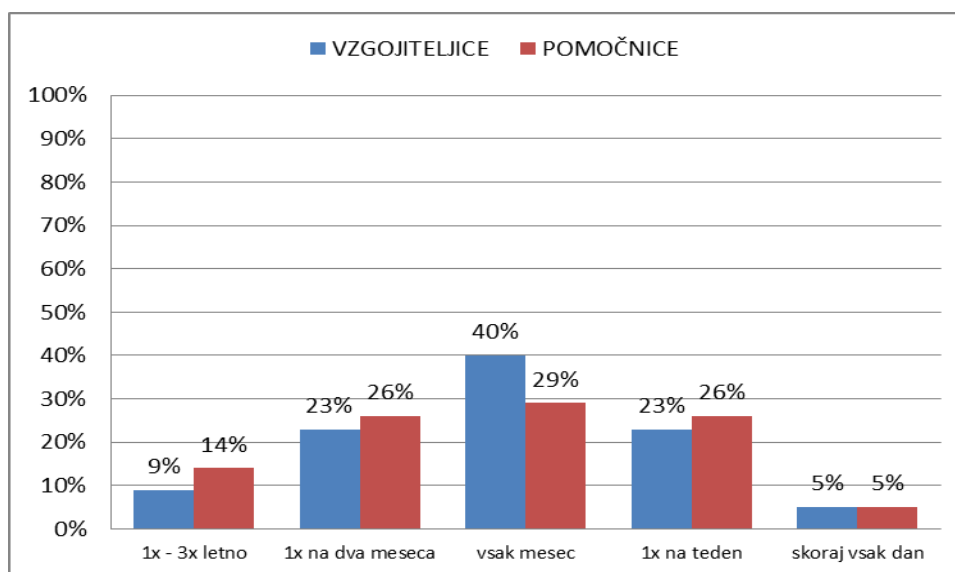
Graf 5: Starostna skupina najpogostejše uporabe lutk

Iz rezultatov je razvidno, da vzgojiteljice in pomočnice najpogosteje uporabljajo lutko pri otrocih starosti 2–3 leta. Pogosto je lutka uporabljena tudi v starostih 3–4 leta ter 4–5 let. Približno polovica anketiranih vzgojiteljic in pomočnic pa lutko uporablja pri najmlajših (1–2 leti) ter najstarejših otrocih (5–6 let).

Nad rezultati sem presenečena, saj sem pričakovala, da bo najpogostejša uporaba lutke ravno v najmlajši skupini otrok ter se bo s starostjo otrok pojavnost lutke v skupini zmanjševala. Dobljeni rezultati sicer kažejo zelo pogosto uporabo lutk v vseh starostnih skupinah, kar me postavi pred vprašanje o realnosti rezultatov.

Kljub temu da je bila anketa anonimna, nisem prepričana, da so anketirane podajale realne rezultate. Glede na izkušnje v praksi bi lahko rekla, da so anketirane odgovarjale po občutku, kako pogosto NAJ BI lutke uporabljale, in ne, kako pogosto jih dejansko uporabljajo. Lutke v vrtcu namreč redkeje opažam, kot je to predstavljeno v rezultatih ankete.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Kako pogosto uporabljate lutke pri svojem delu?«

Graf 6: Pogostost uporabe lutk pri delu

Večina anketiranih vzgojiteljic in pomočnic lutke uporablja vsak mesec, nekaj manj pa jih lutke uporablja enkrat na dva meseca, prav toliko jih lutke uporablja enkrat na teden.

Majhen je odstotek tistih, ki lutko uporabljajo vsak dan, na drugi strani pa je zadovoljivo majhen tudi odstotek tistih, ki lutke uporabljajo zgolj enkrat do trikrat letno.

Rezultate lahko primerjam z rezultati raziskave v okviru projekta »Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev za izvajanje elementov posebnih pedagoških načel koncepta Reggio Emilia na področju predšolske vzgoje v letih 2008–2013« na Pedagoški fakulteti v Ljubljani (Korošec, 2010).

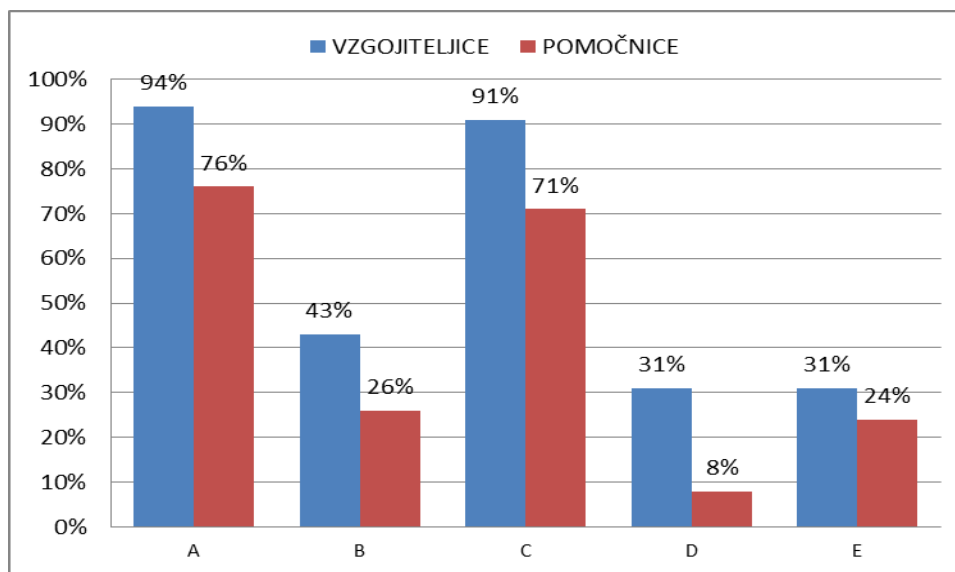
V omenjeni raziskavi so sicer anketirali samo vzgojitelje, vendar so rezultati podobni. Največji delež anketiranih uporablja lutko enkrat na mesec (45 %), malo manjši je delež tistih, ki jo uporabljajo vsaj enkrat na teden (37 %). Najmanj pa je tistih, ki jo uporabljajo enkrat ali največ trikrat letno (10 %), ter tistih, ki jo uporabljajo skoraj vsak dan (7 %).

Glede na dobljene rezultate lahko rečem, da je pogostost uporabe lutke kar zadovoljiva, čeprav bi bilo bolje, da bi bil večji odstotek tistih, ki lutko uporabljajo vsak dan. Odstotek le-teh je namreč presenetljivo majhen.

Rezultati se glede na delovno mesto ne razlikujejo veliko. Tako pomočnice kot vzgojiteljice so se v večini enako pogosto odločale za podane odgovore.

Če primerjam rezultate zgoraj omenjene raziskave in svoje, lahko rečem, da se pogostost uporabe lutke v vrtcu skozi leta ne spreminja, kar pomeni, da lutka v vrtcu ostaja predvsem na tedenski ali mesečni ravni, vsakodnevno pa se pojavlja zelo redko.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Na kakšen način največkrat vključujete lutko v delo v skupini?« Lahko so izbrale več odgovorov.

Graf 7: Namen vključevanja lutk v skupino

OZNAKA	POMEN
A	motivacijsko sredstvo
B	ljubljenec skupine
C	lutkovna predstava
D	pomoč pri projektne delu
E	razumevanje in raziskovanje določene vsebine

Večina anketiranih vzgojiteljic in pomočnic lutko v delo v skupini vključuje kot motivacijsko sredstvo. Približno enak odstotek vzgojiteljic in pomočnic pa lutke vključuje v delo s pomočjo lutkovne predstave.

Manj kot polovica vzgojiteljic lutko uporablja kot ljubljena skupine, približno tretjina pa kot pomoč pri projektne delu ali za razumevanje in raziskovanje določene vsebine.

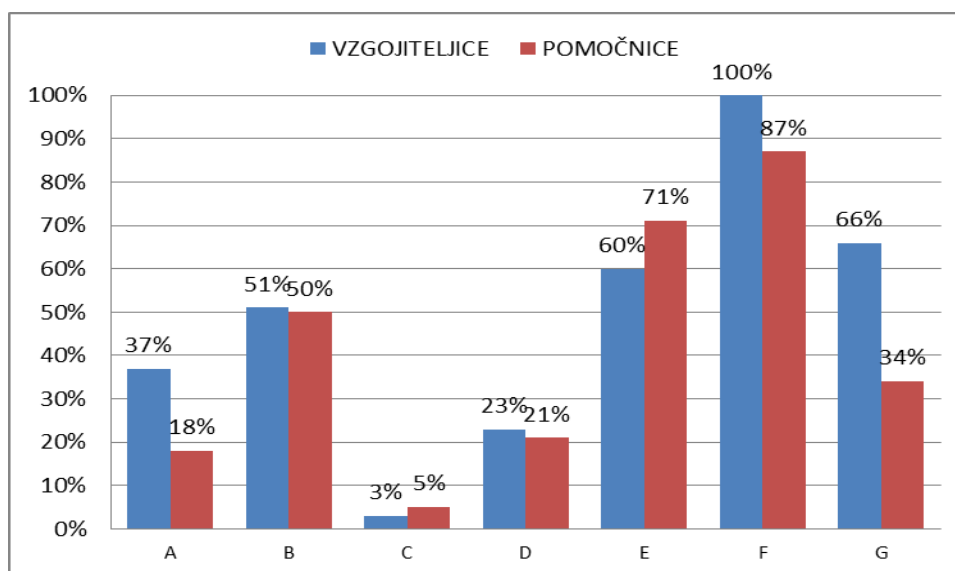
Podobno je pri pomočnicah. Četrtnina jih lutko uporablja kot ljubljena skupine, podoben je delež tistih, ki jo uporabljajo za razumevanje in raziskovanje določene vsebine. Najmanj pomočnic (8 %) pa lutko vključuje v delo kot pomoč pri projektne delu.

Rezultate lahko primerjam z rezultati raziskave, ki jo je v diplomski nalogi predstavila P. Topić (2015), ki prav tako navaja, da se lutka najpogosteje pojavlja kot motivacijsko sredstvo ali v sklopu lutkovne predstave. Lahko torej sklepam, da je stanje podobno tudi po drugih vrtcih v Sloveniji, kjer je bila izvedena omenjena raziskava.

H. Korošec (2002) navaja, da lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo predstav in motivacijo pri pouku.

Glede na delovno dobo vzgojiteljic (skoraj polovica ima več kot 30 let delovne dobe) lahko sklepam, da se lutka ravno zato najpogosteje uporablja še vedno kot motivacijsko sredstvo in v sklopu lutkovne predstave. Danes je gledališko-lutkovno ustvarjanje precej bolj razvito, kot je bilo pred 30 leti. Razvila se je tudi tehnologija in že s samo nekaj kliki na spletu lahko najdemo več možnosti in načinov uporabe in izdelave lutk ter predloge tiskane literature.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Katere lutke največkrat uporabljate pri delu z otroki?« Lahko so izbrale več odgovorov.

Graf 8: Uporaba različnih vrst lutk (anketiranke)

OZNAKA	POMEN
A	ploske lutke
B	lutke na palicah
C	marionete
D	senčne lutke
E	prstne lutke
F	ročne lutke
G	animacija predmetov

Kar vse anketirane vzgojiteljice so obkrožile, da pri delu z otroki uporabljajo ročne lutke, le-te so najbolj zastopane tudi pri pomočnicah.

Več kot polovica vzgojiteljic pri delu z otroki animira predmete ter uporablja prstne lutke in lutke na palicah. Nekaj manj kot polovica vzgojiteljic navaja, da uporablja ploske lutke ter senčne lutke. Najmanj anketiranih vzgojiteljic uporablja marionete.

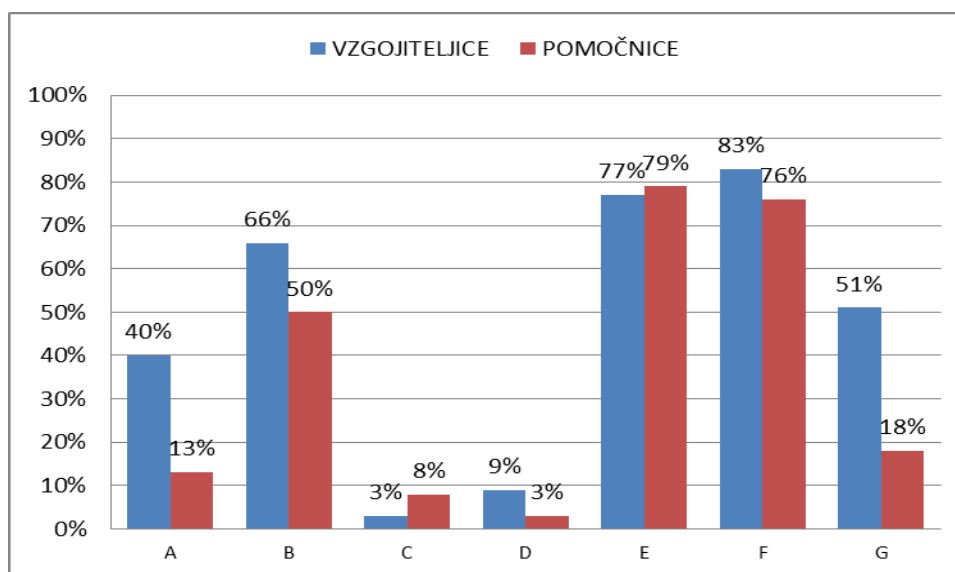
Tudi pomočnice pri svojem delu v večinskem deležu uporabljajo prstne lutke, polovica jih uporablja lutke na palicah. Nekaj več kot četrtina pomočnic pri svojem delu animira predmete. Petina jih uporablja senčne lutke, nekaj manj pa ploske lutke. Tudi pri pomočnicah je odstotek tistih, ki uporabljajo marionete, najmanjši.

Ne preseneča me, da so najbolj priljubljene ročne in prstne lutke ter lutke na palicah. Pričakovala sem, da bodo med bolj priljubljenimi tudi ploske lutke, saj se mi zdi, da je to najpogostejša vrsta lutk, ki jih izdelujejo otroci sami. So tudi ene izmed bolj enostavnih za izdelavo. Otrok ali vzgojiteljica na list ali karton nariše/naslika poljuben motiv (lahko ga tudi natisne ali nalepi), ga izreže in prtrdi na palico.

Pričakovala sem, da bo odstotek uporabe senčnih lutk in marionet malo nižji, vendar sem presenečena, da marionete uporablja tako malo vzgojiteljic in pomočnic.

Senčne lutke in marionete so v primerjavi z ostalimi vrstami lutk malo »težje« za animacijo, čeprav se mi zdi animacija senčnih lutk podobna animaciji ploskih. Preproste marionete, ki jih naredimo z otroki, so lahko lažje obvladljive. Z animacijo lutk pa se sicer bolj obremenjujemo odrasli, otroci se z njimi preprosto igrajo.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »S katerimi lutkami največkrat rokujejo otroci v vaši skupini?« Lahko so izbrale več odgovorov.

Graf 9: Uporaba različnih vrst lutk (otroci)

OZNAKA	POMEN
A	ploske lutke
B	lutke na palicah
C	marionete
D	senčne lutke
E	prstne lutke
F	ročne lutke
G	animacija predmetov

Rezultati so podobni rezultatotm prejšnjega grafa, kar lahko povežem s tem, da vzgojiteljice in pomočnice otrokom največkrat ponudijo lutke, ki jih tudi same največkrat uporabljajo pri delu v skupini.

Tako vzgojiteljice kot pomočnice otrokom največkrat ponudijo ročne lutke, kmalu za njimi pa so prstne lutke – kar tri četrtine vzgojiteljic in nekaj več pomočnic navaja, da jih uporablja.

Z grafa lahko razberemo, da se otroci pogosto igrajo tudi z lutkami na palicah – to je navedlo dve tretjini vzgojiteljic in kar polovica pomočnic, malo manj pa so zastopane ploske lutke in animacija predmetov, kjer pa se delež vzgojiteljic tudi razlikuje od deleža pomočnic. Ploske lutke in animacijo predmetov nudi otrokom približno tretjina več vzgojiteljic kot pomočnic.

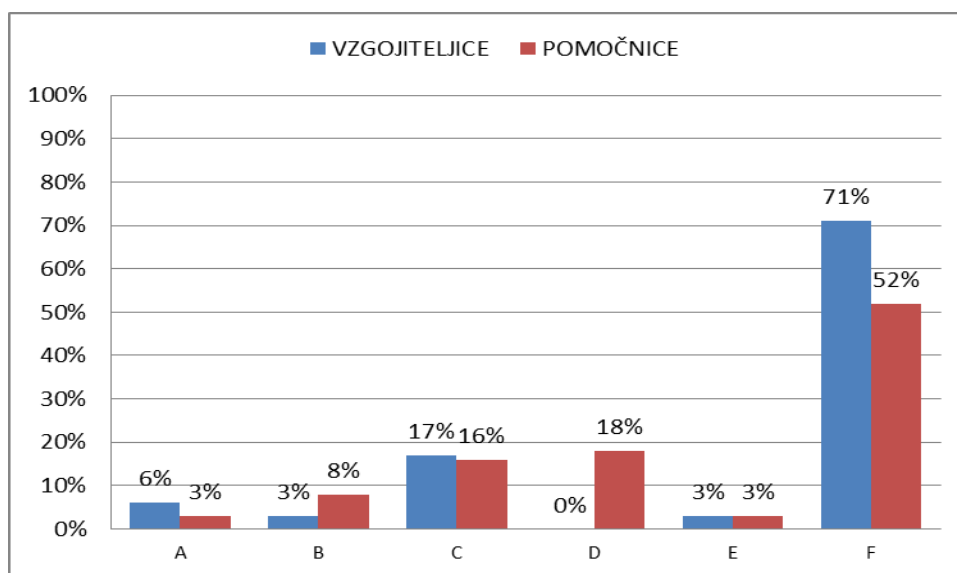
Prav tako kot pri prejšnjem vprašanju se tudi tukaj pokaže, da otroci (tako kot strokovne delavke) najmanj rokujejo s senčnimi lutkami in marionetami. Da otroci uporabljajo

senčne lutke, je namreč navedla le desetina vzgojiteljic, še manjši pa je bil delež pomočnic. Podobno je pri marionetah, kjer je to možnost izbrala manj kot desetina pomočnic in še manjši delež vzgojiteljic.

Redkost uporabe senčnih lutk lahko povežem z »izginjanjem« grafoskopa kot učnega pripomočka. Grafoskop je odličen za uporabo senčnih lutk, saj lahko na ta način otroci lutke animirajo in hkrati vidijo predstavo na steni. Za senčno gledališče pa lahko odlično uporabimo tudi reflektor in igramo ob platnu, kar pa je lažje dostopno. Zato menim, da bi se senčno gledališče v vrtcu lahko pojavljalo pogosteje. Razlog za redko uporabo senčnih lutk v vrtcu je torej slabo poznavanje senčnega gledališča in načinov, kako izvajati dejavnosti s senčnimi lutkami na preprost in dostopen način, čeprav nimamo na voljo grafoskopa.

Presenečena sem nad deležem vzgojiteljic in pomočnic, ki so izbrale odgovor, da imajo otroci možnost animacije predmetov. Če opazujemo otroke pri igri, opazimo, da otroci vsakodnevno animirajo predmete. To niso nujno lutke, lahko so igrače od doma, ki v njihovih rokah spregovorijo in dobijo človeške lastnosti. To je lahko tudi kocka, ki ji na skrivaj s flumastrom narišejo obraz, avto ali čisto navadna krpa, ki se spremeni v duhca. Pričakovala sem, da bo večina anketiranih (če ne kar vse) izbrala tudi to možnost.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Kako ocenjujete vaše delo na področju lutk?«

Graf 10: Samoocena dela na področju lutk

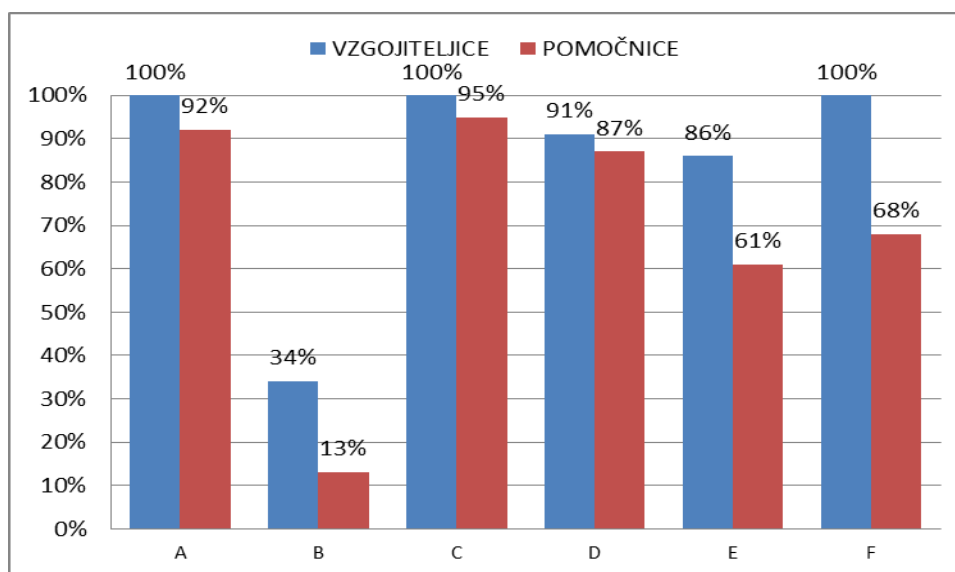
OZNAKA	POMEN
A	lutke so moje šibko področje
B	nimam idej za uporabo lutke
C	mislim, da imam premalo strokovne podlage
D	to področje prepuščam lutkovnemu timu strokovnih delavk
E	lutke so dovolj pogosto predstavljene s strani zunanjih izvajalcev
F	lutke uporabljam dovolj pogosto

Skoraj tri četrtine vzgojiteljic in polovica pomočnic meni, da lutke pri svojem delu uporablja dovolj pogosto, skoraj petina pomočnic pa to raje prepušča strokovnemu timu. Približno enak delež vzgojiteljic in pomočnic meni, da ima za delo z lutkami premalo strokovne podlage. Manjši je delež tistih, ki menijo, da so lutke njihovo šibko področje ter tistih, ki za uporabo lutk preprosto nimajo ideje – to je navajala manj kot desetina vzgojiteljic in pomočnic. Zelo majhen delež vzgojiteljic in pomočnic pa meni, da so lutke dovolj pogosto predstavljene s strani zunanjih izvajalcev, kar je obetaven podatek.

Če primerjam rezultate z rezultati pogostosti uporabe lutke, lahko rečem, da je delež vzgojiteljic, ki lutke uporabljajo več kot enkrat mesečno, manjši od deleža vzgojiteljic, ki menijo, da lutke uporabljajo dovolj pogosto. Torej lahko sklepam, da tudi nekatere, ki lutke uporabljajo redkeje, menijo, da jih uporabljajo dovolj pogosto.

Pri pomočnicah je delež tistih, ki menijo, da jih dovolj pogosto uporabljajo, primerljiv z rezultati o pogostosti uporabe, če primerjam delež tistih, ki jih uporabljajo več kot enkrat mesečno.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Na kakšen način se otroci v vrtcu lahko srečujejo z lutkami?« Lahko so izbrale več odgovorov.

Graf 11: Način srečevanja otrok v vrtcu z lutkami

OZNAKA	POMEN
A	obisk gledališča
B	lutkovna predstava v vrtcu s strani zunanjih izvajalcev
C	lutkovna predstava v vrtcu s strani strokovnih delavcev
D	lutkovna predstava v oddelku s strani vzg. in pom. vzg
E	lutkovno predstavo uprizarjajo otroci sami
F	improvizirana, svobodna igra otrok z lutkami

Pri beleženju odgovorov tega vprašanja sem bila pozitivno presenečena, saj sem opazila, da imajo otroci kar nekaj možnosti srečevanja z lutko v vrtcu. Vse anketirane vzgojiteljice trdijo, da so otroci v stiku z lutkami tako, da jim je omogočen obisk gledališča, ki pa ga obiskujejo predvsem starejši otroci tudi do trikrat v šolskem letu. Prav toliko vzgojiteljic trdi, da je v vrtcu organizirana lutkovna predstava s strani strokovnih delavcev ter da imajo otroci možnost improvizirane, svobodne igre z lutkami.

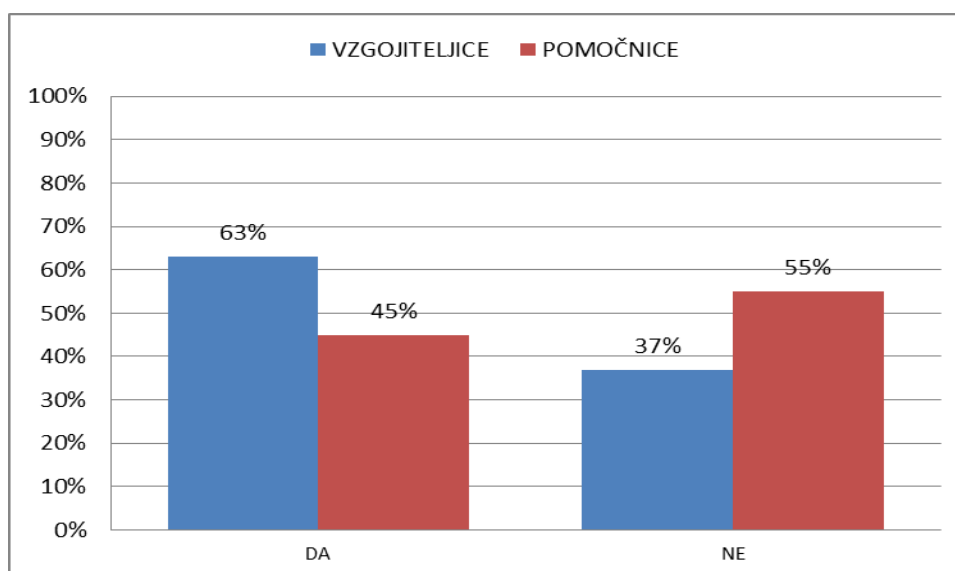
Nekaj manj vzgojiteljic otrokom nudi možnost srečanja z lutko s pomočjo lutkovne predstave v oddelku s strani vzg. in pom. Tukaj je delež pomočnic podoben.

V skladu s pričakovanji pa je večina vzgojiteljic izbrala tudi možnost, da lutkovno predstavo uprizarjajo otroci sami, prav tako je to izbralo več kot polovica pomočnic. Pri delu v vrtcu opažam, da so predstave, ki jih uprizarjajo otroci sami, vedno pogostejše. Predvsem so to znane zgodbe z dodanimi vlogami, da lahko nastopajo vsi otroci. Opazila sem tudi ustvarjanje izmišljene predstave, kjer tudi zgodba in liki nastanejo na podlagi idej

otrok. Nad to idejo sem bila navdušena, saj je pri tem vzgojiteljica pri načrtovanju resnično izhajala iz otrok ter spodbujala njihovo domišljijo in ustvarjalnost, ne le učenje besedila na pamet. Predstave uprizarjajo otroci skupin 2. starostnega obdobja, predvsem za sosednje skupine in starše.

Najmanj pa se otroci srečujejo z lutkami s pomočjo predstave zunanjih izvajalcev. To je izbrala le nekaj več kot tretjina vzgojiteljic in približno četrtnina pomočnic. Pri tem pa so navedle naslednje zunanje izvajalce: starši otrok, študentke Pef Ljubljana, Teater za vse, Cevko, Beti in Cej, Mini teater, Sonijevo potovanje.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Ali sodelujete z zunanjimi ustanovami na področju lutk?«

Graf 12: Sodelovanje z zunanjimi ustanovami na področju lutk

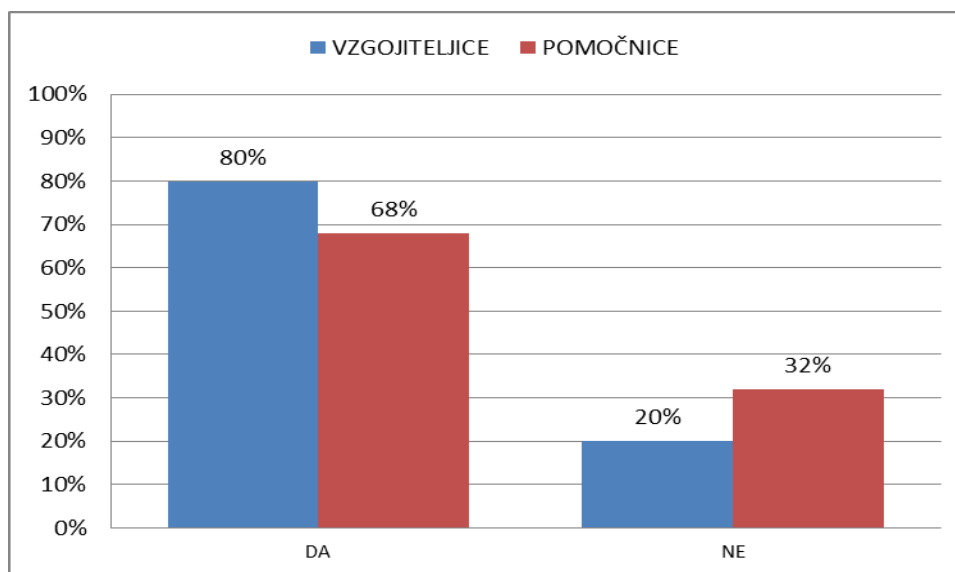
Pri tem vprašanju so rezultati precej podobni. Z zunanjimi ustanovami na področju lutk sodeluje dve tretjini vzgojiteljic in nekaj manj kot polovica pomočnic.

Anketirane so navajale, da sodelujejo z naslednjimi ustanovami: LGL, Mini teater, Pionirski dom, Šentjakobsko gledališče, MGL, Bobri, Pengov, študentke Pef Ljubljana, City teater, JSKD. Pri tem so vzgojiteljice in pomočnice navajale enako.

Nekaj več kot tretjina vzgojiteljic z zunanjimi izvajalci na področju lutk ne sodeluje, prav tako pri tem ne sodeluje približno polovica pomočnic.

Glede na navedene ustanove, s katerimi vzgojiteljice in pomočnice sodelujejo na področju lutk, lahko sklepam, da gre tukaj večinoma za ogled predstave, ki si jo določena skupina v neki nevedeni ustanovi ogleda. Glede na izkušnje iz prakse pa je odličen način sodelovanja tudi s študentkami Pef Ljubljana, saj pri tem ne gre zgolj za ogled pripravljene predstave, ampak tudi za spodbujanje otrok k izdelavi in animaciji lastnih lutk.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Se vam zdi, da v vrtcu (z otroki) lutkovno gledališče obiskujete dovolj pogosto?«

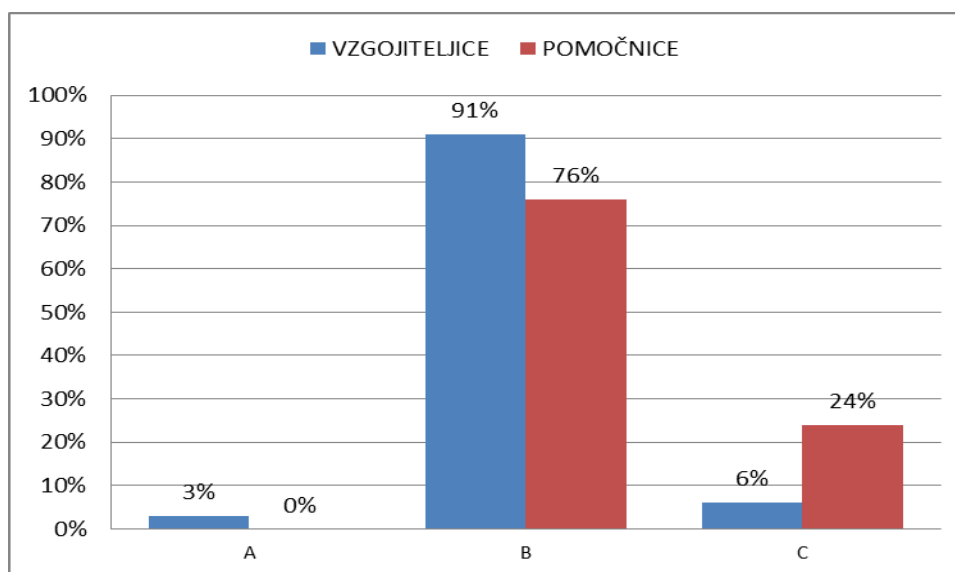

Graf 13: Zadovoljstvo z obiskom lutkovnega gledališča

Večina vzgojiteljic in pomočnic je s količino obiskov lutkovnega gledališča zadovoljna. Zanimiv je podatek, da je večji delež pomočnic, ki s številom obiskov ni zadovoljnih, kot je delež vzgojiteljic. S količino obiskov namreč ni zadovoljna skoraj tretjina pomočnic in le petina vzgojiteljic.

Lutkovno gledališče obiskujejo predvsem skupine drugega starostnega obdobja. Glede na stanje v praksi lahko rečem, da gledališče obiščejo dvakrat ali trikrat v šolskem letu. Tudi meni se v takem primeru zdi obisk gledališča dovolj pogost (s strani vrtca), če se seveda otroci tudi v vrtcu pogosto srečujejo z lutkami. Obisk gledališča naj namreč nikakor ne bo edini stik z lutkami ali gledališčem na splošno. To naj bo samo dodana vrednost gledališko-lutkovnim dejavnostim v vrtcu, saj je pomembno, da otroci doživijo tudi profesionalno gledališče in vzdušje, ki ga lahko začutijo le tam.

Anketirane so odgovarjale na vprašanje: »Kaj je po vašem mnenju glavni razlog, da lutkovnega gledališča v vrtcu (z otroki) ne obiskujete bolj pogosto?«

Graf 14: Glavna ovira za omejen obisk lutkovnega gledališča

OZNAKA	POMEN
A	nezanimanje strokovnih delavcev
B	omejena finančna sredstva
C	organizacija (spremstvo, prevoz, ...)

Rezultati me ne presenečajo. Pričakovala sem, da bo večina vzgojiteljic in pomočnic kot glavni razlog izbrala omejena finančna sredstva.

Zanimivo je, da je kar četrtina pomočnic izbrala tudi razlog organizacije (prevoz in spremstvo). Res je, da enote vrtca niso v neposredni bližini gledališč, zato je do njih potreben prevoz z avtobusom (naročenim ali LPP). Pri tem je potrebno spremstvo otrok, ki je zakonsko določeno, zato včasih za spremstvo oddidejo tudi pomočnice iz drugih oddelkov.

Organizacijo je kot oviro za obisk gledališč izbrala manj kot desetina vzgojiteljic.

Zelo majhen je delež vzgojiteljic, ki je kot oviro navedla tudi nezanimanje strokovnih delavcev. Čeprav je odstotek majhen, sem presenečena, da se je ta odgovor sploh pojavil med rezultati.

7. PRAKTIČNI DEL: »LUTKA – MOJ PRIJATELJ«

LUTKE IN LUTKOVNI KOTIČEK V STAROSTNI SKUPINI 3–4 LETA

S projektom sem želela otrokom približati različne vrste lutk. Idejo za projekt sem dobila, ko sem opazovala otroke pri ogledu lutkovne predstave, ki so jo uprizorile mame otrok sosednje skupine. Otrokom so v vrtcu strokovne delavke večkrat zaigrale dramsko predstavo, lutkovnih pa ne vidijo tako pogosto. Lutke so opazovali z odprtimi usti in predstavi sledili od začetka do konca. Dodani efekti, kot je bilo gibanje zmajevega repa, so popestrili predstavo in dodali čarobnost, ki jo premorejo le lutke. Ko je bilo potrebno odpihniti zmaja, so takoj začeli pihati in spodbujati k temu tudi druge. Tu sem dobila občutek, da so jih lutke popolnoma prevzele in popeljale v svet pravljice.

Odločila sem se, da to čarobnost prenesem tudi v skupino in otrokom predstavim različne vrste lutk ter jim omogočim, da jih izdelajo sami in se z njimi tudi igrajo.

Izdelali smo različne vrste lutk ter se »spoznali« tudi s tistimi, ki so jih naredile zaposlene v vrtcu in so na žalost krasile police v omarah. Ponudila sem tudi kupljene in popolnoma dodelane lutke. Seveda smo vse lutke tudi »oživeli« in se z njimi igrali.

Skupina v letošnjem šolskem letu še ni imela priložnosti za ogled lutkovne predstave v gledališču. Za zaključek projekta so nam zato v vrtcu omogočili tudi obisk Lutkovnega gledališča Ljubljana, kjer smo si lahko ogledali profesionalno lutkovno predstavo.

7.1 OGLED LUTKOVNE PREDSTAVE ŽOGICA MAROGICA, KI SO JO ZA OTROKE PREDSTAVILI STARŠI

CILJI:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;
- doživljanje umetnosti kot del družabnega in kulturnega življenja;
- doživljanje in spoznavanje temeljnih literarnih del za otroke (Kurikulum za vrtce).

POTEK:

Starši otrok sosednje skupine so nam pripravili lutkovno predstavo Žogica Marogica. Animirale so mame otrok. Scenarij in lutke so pripravile same, prav tako so vadile same v

vrvcu v popoldanskem času. Za predstavo so uporabile ročne lutke (babica, dedek) in lutke na palici (žogica in zmaji).

Slika 1: Lutkovna predstava Žogica Marogica

ANALIZA:

Otroci so predstavo od začetka do konca spremljali brez težav. Lutke so jih prevzele, saj so jih mame odlično animirale. Poskrbele so tudi za zatemnitev prostora in osvetlitev scene, tako da je bilo doživetje res čarobno. Zdelo se mi je, da otroci še nikdar niso tako zbrano sedeli toliko časa. Ob tem pa sem dobila idejo, da bi se lutkam v skupini lahko bolj posvetili, saj so otroke več kot očitno zelo prevzele.

Eden od ciljev diplomske naloge je namreč tudi predlagati načine in rešitve, kako spodbuditi uporabo lutk v vrvcu. »Čarobnost« lutk je v literaturi večkrat poudarjena, pri opazovanju otrok med predstavo pa sem to začutila tudi sama. Očitno je, da so otrokom lutke privlačne in jih popolnoma prevzamejo.

Po predstavi sem v igralnici poslušala komentarje otrok. Vsak je želel takoj povedati svoje vtise, zato so kar vsi naenkrat govorili, kaj se je dogajalo.

Nekaj vtisov:

»Si vidla, kako smo pihali, da smo odpihnili zmaja?«

»Ampak ta velik zmaj ni bil prijazen.«

»Žogica Marogica je razbila vazo, ker je skakala po sobi in ni lepo sedela!«

»Ampak, veš, kaj? Žogica ne bi smela iti z zmajem. Dedek pa babica sta bila potem žalostna.«

»Ampak drugač žoge ne govorijo. To je bilo samo v predstavi.«

Preko dneva sem otroke naprej opazovala. Očitno jim je bilo najbolj zanimivo, ko so pihali, da so odpihnili zmaje. Te prizore so uprizarjali tudi sami. Manjša skupina otrok je določila nekoga, ki je držal zmaja (za to so uporabili odejico, s katero pokrivamo dojenčke), ostali pa so pihali, dokler ga niso odpihnili. Potem so določili nekoga drugega: »Zdaj boš pa ti zmaj!« In igra se je nadaljevala.

7.2 OGLEDE RAZLIČNIH KNJIG O LUTKAH

CILJI:

- razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalnosti;
- spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti.

POTEK:

Iz knjižnice sem prinesla vrsto knjig o lutkah. Otroke je seveda takoj zanimalo, kaj delam, zato so prihiteli k meni. Usedli smo se za mizo in začeli z gledanjem knjig. Takoj so ugotovili, da so v knjigah lutke, različnih vrst lutk pa niso znali poimenovati, zato sem jih poimenovala jaz. Pri ogledovanju so primerjali lutke v različnih knjigah (»Glej, v moji knjigi je tudi taka.« ali »Tale je pa čisto drugačna, kot jo imaš ti.«). V nekaterih knjigah je bil opisan in prikazan tudi postopek, kako se lutka izdelava.

Ob gledanju knjig pa so otroci ugotovili, da imamo različne lutke tudi v vrtcu. Spomnili so se, da so lutke opazili v pedagoški sobi v stekleni vitrini. V sosednji igralnici sem si sposodila prstne (kupljene) lutke, otroci pa so iz omare vzeli (kupljene) ročne lutke in oboje primerjali s tistimi v knjigah.

Slika 2: Gledanje knjig o lutkah

Slika 3: Pogovor o lutkah v knjigah

SEZNAM UPORABLJENIH KNJIG:

- Ban, T. (2009). *Otrok ustvarja lutke*. Domžale: Tamaj.
- Cvetko, I. (2010). *Veliko malo prstno gledališče*. Radovljica: Didakta.
- Schneebeli-Morrell, D. (1994). *Puppet-making*. London: Quintet Publishing Limited.
- Sitar, J. (2001). *Zgodbe za lutke in prste*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Varl, B. (1995, 1997). Zbirka *Moje lutke* (1–6). Šentilj: Aristej.
- Vogelnik, E. (1988). *Ročne lutke za deževne dni*. Ljubljana: Borec.
- Zorec, D. (2010). *Preproste lutke*. Grosuplje: Knjigca.

ANALIZA:

Otroci v skupini »Čebelice« večkrat sežejo po knjigah in kartonkah. Radi gledajo ilustracije in prosijo, da jim knjigo preberem, zato se mi je zdel primeren način, da jim lutke na začetku približam s pomočjo knjig. Ob gledanju različnih knjigah o lutkah so takoj začeli delati primerjave med lutkami v knjigah in tistimi, ki so jih videli v predstavi. Zanimivo mi je bilo opazovati in poslušati njihove pogovore. Čeprav se do sedaj z lutkami niso veliko igrali, so takoj ugotovili, kje so lutke iz knjig že videli in katere imamo v sobi. Glede na odzive je bilo opazno, da so se z lutkami sicer že srečali, vendar jih ne znajo poimenovati. Na vprašanje, katera lutka je na sliki, polici, so odgovarjali tako, da so poimenovali lik lutke (muca, dedek, ...), ne pa same vrste lutk. Lutke sem jim zato poimenovala jaz in hitro so našli povezave med imenom in vrsto lutke. V skupini so starostne razlike v razponu enega leta. Tu so razlike prišle do izraza, saj so starejši otroci mlajšim takoj razložili, da so ročne lutke tiste, ki jih damo na roko, prstne damo na prste, lutke na palici so pritrjene na palico.

S pomočjo knjig smo tako lahko hitro spoznali več različnih vrst lutk, s tem pa sem pri njih vzbudila tudi zanimanje za samo izdelavo. Pri opazovanju postopkov so otroci razmišljali, kaj imamo v vrtcu in kako bi lahko lutke sami izdelali. Otrokom sem želela lutke predstaviti, vendar s pomočjo knjig doseči, da si želijo lutke tudi sami izdelati.

Lutke, ki jih otroci izdelajo sami, spodbujajo otrokovo ustvarjalnost in domišljijo. Z uporabo različnih materialov in tehnik pridobivajo občutek za estetiko, med ustvarjanjem pa zadovoljujejo tudi svojo potrebo po aktivnosti.

Cilj celotnega projekta je bil vsekakor približati lutke otrokom. Zdi pa se mi pomembno, da pri načrtovanju izhajamo iz interesov otrok. Otroke sem s pomočjo knjig želela napeljati, da si sami želijo ustvarjati lutke, saj so (glede na izkušnje) rezultati dela boljši, kadar predloge in ideje podajo otroci, ne mi, odrasli. Pa čeprav jih z različnimi metodami prav mi pripeljemo do tega. Otroci so kljub temu ponosni, da so se tega spomnili sami.

Glede na lutke v knjigah smo se skupaj odločili, katere bomo izdelovali in kaj potrebujemo za izdelavo.

7.3 IZDELAVA RAZLIČNIH LUTK

CILJ:

– negovanje in razvijanje individualnih ustvarjalnih potencialov v fazah doživljanja, zamišljanja, izražanja, komuniciranja in uveljavljanja na področju umetniških dejavnosti.

POTEK:

Lutke smo izdelovali daljši čas. Z izdelanimi lutkami smo se ves čas tudi igrali. Igra z lutkami je podrobneje opisana v naslednjem poglavju.

Glede na videno v knjigah so otroci predlagali, katere lutke si želijo izdelati in katere po njihovem mnenju lahko izdelamo v vrtcu. Pogledali smo, kaj potrebujemo in kaj že imamo in se lotili izdelave.

Najprej smo se lotili lutk iz kuhalnic. Na voljo so imeli blago, krzno, volno in flomastre. Že pri ogledovanju knjig so našteali, kaj bodo za izdelavo take lutke potrebovali.

S flomastrom so lutki narisali obraz, za lase pa nalepili krzno, čeprav so imeli na voljo tudi volno. Volno je izbrala samo ena deklica. V škatli so imeli ostanke blaga, ki so ga uporabili za oblačilo.

Otrokom sem pri izdelavi lutke pomagala minimalno. Po potrebi sem nanerala lepilo in jim zavezala ali prilepila blago. Ker so take lutke že videli v knjigah, so imeli predstavno, kako bodo izdelali svojo.

Slika 4: Lutka iz kuhalnice (obraz)

Slika 5: Lutka iz kuhalnice (lasje)

Slika 6: Lutka iz kuhalnice (oblačilo)

Slika 7: Naše lutke iz kuhalnic

Ugotovili so, da so vsi izdelali punčke, saj so imele vse lutke oblekice. Zaželeli so si še druge like (sonce, avto, ...), zato so predlagali, da to lahko narišejo in potem nalepijo na kuhalnico. Medtem ko so se nekateri že igrali s svojimi lutkami na kuhalnicah, so drugi slikali motive na karton in s tem ustvarjali ploske lutke, na katere smo prešli spontano na pobudo otrok.

Nadaljevali smo s ploskimi lutkami. Na večji karton so otroci s čopičem in tempero naslikali poljuben motiv, jaz sem jim ga le izrezala. Svoj motiv so kasneje še prilepili na leseno palico, ki služi kot vodilo. Otroci so sicer predlagali kuhalnice, vendar je deklica pri sončku ugotovila, da je vodilo potem veliko kot žarek, zato smo kuhalnice nadomestili s palicami. Z izdelanimi lutkami so se prosto igrali in ustvarjali zgodbe skupaj z lutkami iz kuhalnic.

Seveda pa sva večkrat lutke vzeli v roke tudi midve z vzgojiteljico. Včasih sva otroke preko lutk le nagovorili k dejavnostim dnevne rutine, jih povabili k sadni malici ali pa zaigrali krajšo improvizirano predstavo. Pri tem sva uporabili kupljene lutke in lutke, ki so jih izdelali otroci.

Slika 8: Slikanje lutk na podlago (punčka, avto, sonce)

Slika 9: Izdelane ploske lutke (punčka, avto, sonce)

Med samo izdelavo lutk so se igrali tudi s kupljenimi lutkami. Zanimive so jim bile prstne lutke, ker so jih lahko uporabljali več naenkrat – na vsakem prstu eno. Deklica je pri igri z lutkami imela na vseh prstih leve roke lutke, zato je druga deklica pripomnila: »To pa zgloda, kot bi imela rokavico.«

Slika 10: Deklica s prstnimi lutkami, ki delujejo kot rokavica

Tako smo prišli do ideje, kako izdelati svoje prstne lutke. Razrezali smo nekaj rokavic, da je vsak dobil svoj »prst«. Predlagali so, da za lase tudi tokrat uporabimo krzno, obraz pa narišemo s flomastrom. S flomastrom so lutkam risali tudi gumbke, da so bile oblečene, eni pa so narisali hlače, da ne bodo zopet vse lutke punčke.

Pri izdelavi prstnih lutk je deklica omenila, da bi lahko tudi na prst narisali obraz in bi bilo podobno lutki, ki smo jih izdelovali iz rokavic.

Slika 11: Prstna lutka

Preko prstnih lutk smo tako prišli do lutk na dlaneh in stopalih.

Kljub temu da danes ni zaželeno risati po koži, otrokom na roke večkrat kaj narišem. Do sedaj sem jim narisala kak simbol, tokrat pa sem sebi narisala na dlan obraz. Otroci so prihiteli k meni, saj jih risanje po rokah vedno zanima. Nagovorila sem jih z lutko na dlani, ki se je z njimi nekaj časa pogovarjala, jih pobožala po laseh.

Kmalu so bili pri meni vsi otroci, vsak s svojim flomastrom in idejo. Z vzgojiteljico sva risali zajčke, muce, medvedke, fantke in punčke. Deček je samo opazoval in ni prišel blizu. Ko so vsi imeli svoje lutke na dlaneh ter so z njimi že komunicirali z drugimi, pa se je usedel na stol, sezul copate in nogavičke ter si s flomastrom začel kar sam risati svoji lutki – najprej na stopalo, nato še na dlan.

Kljub temu da sva z vzgojiteljico risali samo na dlani, se je deček sam odločil porisati še svoje stopalo. Ko so otroci to opazili, jih je nekaj želelo imeti lutko tudi na svojem stopalu, vendar tega niso želeli vsi.

Slika 12: Risanje lutke na stopalo

Slika 13: Risanje lutke na stopalo

Slika 14: Risanje lutke na dlan

ANALIZA:

Otrokom sem ponudila kuhalnice, flomastre, krzno in blago. Sami od sebe so začeli sestavljati vsak svojo lutko. Ker so tako lutko videli že v knjigi, jim navodil za izdelavo nisem dala. V knjigi je imela lutka na kuhalnici lase iz volne, spletene v kitko. Pri naštevanju, kaj potrebujemo, so tako omenili tudi volno, ki so jo imeli kasneje na razpolago. Zanimivo mi je bilo, da se je samo ena deklica odločila, da bi za lase uporabila volno. Pri tem je rekla, da želi, da ima njena lutka rumene lase, tako kot jih ima ona. Ostali so jo uporabljali le za pritrjevanje blaga za obleko, pri čemer sem jim pomagala pri zavezovanju. Zadovoljstvo, ko so izdelali svojo prvo lutko, je bilo opazno. Vsak je svojo

takoj začel animirati (jo premikati, zraven peti ali govoriti). Hitro se je pojavila komunikacija otrok z lutkami in lutk med sabo. Pri tem ni bilo zaslediti poznane zgodbe, le spontani pogovori, kot bi se otroci pogovarjali med seboj. Opazila sem, da so otroci pri animaciji gledali lutko, ne otroka, s katerim je lutka komunicirala.

Ploske lutke so nastale precej spontano. Pri animaciji lutk na kuhalnicah je skupina deklic začela ustvarjati zgodbo:

»Kaj pa, če smo me zdej prijateljce in se sprehajamo po gozdu?«

»Ja, pa sonček sije, ker je zunaj zelo lep dan.«

»Jaz, ko grem z mamico v gozd pa včasih pesmice pojeva.«

»Ampak v gozdu so tut živali. Kaj pa če nas bo slišal medved pa bo pršu do nas?«

»Ja, bomo pa poklicale avto, pa nas bo pršu iskat!«

Spodbudila sem jih k razmišljanju, kateri liki jim v zgodbi manjkajo in kako bi si jih izdelali. Ker so predlagale, da jih kar narišemo, je bila to odlična izhodiščna točka za ploske lutke. Najprej smo izdelali potrebne manjkajoče like, nato so še ostali izdelali, kar so želeli. Pri animaciji pa so ugotovili, da lutke ne morejo obračati, saj je porisana samo na eni strani.

Z namenom, da otroci spoznajo različne podlage (ne samo navaden pisarniški papir) in dobijo predstavo velikosti podobe glede na velikost podlage, na katero slikajo, rišejo, sem izbrala večji karton in ne običajnega lista formata A4, na katerega lahko rišejo vsakodnevno. Spodbudila sem jih, da slikajo na celotno podlago in s tem so imeli na začetku nekaj težav, saj je bila podlaga večja kot običajno. Ko so bile slike suhe, sem jih izrezala, otroci pa so z lepilnim trakom prilepili na njih še palico za vodilo.

Kot sem omenila, so imeli ves čas izdelovanja in igre z lutkami na voljo tudi kupljene prstne lutke. Ko je deklica ugotovila, da je z natikanjem lutk na prste dlan podobna rokavici, je deček komentiral: *»Če bi pa rokavicam prste odrezal, bi mel lahko še več lutk pa bi se več otrok lahko igral.«* V pralnico smo odšli »na lov« za rokavicami brez lastnika. Odrezali smo »prste«, pri čemer sem jim pomagala, saj jim striženje blaga ni šlo najbolje. Otroci so predlagali, da usta in oči narišemo kar s flomastri, lase pa prilepimo take, kot smo jih na kuhalnico. Ker sem želela, da so lutke čim bolj po želji otrok (čeprav so bili materiali že uporabljeni), sem jim pripravila stvari in lutke so začele nastajati. Pri nastajanju prstnih lutk sem torej popolnoma izhajala iz otrok. Sami so podali interes in predloge za izdelavo. Vendar se ob tem zavedam, da je pomembno, da vzgojitelj otrokom ponudi tudi nove materiale in jim s tem vzbudi interes za ustvarjanje in igro dvigne na višjo raven.

Lutke na dlaneh in stopalih sem imela v načrtu, vendar sem bila navdušena, da smo tudi do njih prišli skupaj z otroki. Otroci so namreč navajeni, da po rokah s flomastri ne smejo risati, ker so flomastri za risanje na papir. Sama sem jim večkrat popoldne na roko narisala kakšen simbol – ker jih imam rada. S tem pa sem jim pokazala, da v naši skupini risanje na roke ni »prepovedano«. Nikakor nisem želela, da imajo otroci občutek, da v vrtcu risanje po roki ni zaželeno, potem pa to naredim jaz.

Tako so brez zadržkov lahko na svoje prstke narisali obraze in s tem ustvarili še malo drugačne prstne lutke. Jaz pa sem si porisala kar celo dlan – prsti so bili lasje, na dlani pa je bil obraz. Z lutko sem pozdravila in nagovorila otroke. Provokacija je bila načrtovana, prav tako so bili pričakovani odzivi otrok. Zdelo se mi je, da razmišljajo, zakaj imajo oni obraz samo na prstih, če imajo porisano celo dlan. Ker imajo otroci občutek za estetiko, so vsi želeli »popoln« obraz, ki ga po njihovem mnenju jaz znam narisati, oni pa ne. Zato so pritekli s flomastri in idejami.

Pri risanju na dlani so otroci zelo uživali, jaz pa tudi. Malo jih je žgečkalo in res je, da obrazov nismo uspeli odstraniti z milom in vodo, vendar je bil odziv staršev ob prihodu samo pozitiven. Čeprav sem pričakovala, da bo kdo od staršev malo nejevoljen, ker ima njegov otrok porisano roko, so prav vsi z nasmehom pogledali lutke, s katerimi so se otroci takoj pohvalili. To so bile njihove lutke, čeprav sva jih narisali midve. S to lutko so lahko spali, ta lutka jim je pomagala držati pribor pri kosilu. Bila je ves čas z njimi v vrtcu in šla z njimi tudi domov. Pogosto so jih pogledali in se z njimi kar pogovarjali. Če so se z umivanjem rok preveč zbrisale, sva jih z veseljem obnovili. Kar nekaj otrok si namreč potem ni želelo umiti rok, da se ne bo lutka zbrisala. Odrasli namreč ne dovolimo, da otroci rišejo po rokah, mizah, tokrat pa sva jih porisali kar midve. Še posebej je zagotovo užival deček, ki je lutke narisal kar sam. Zanimivo je bilo opazovati, kako je bil vztrajen in kako dolgo je risal izmenično po stopalu in dlani. Pri risanju na list nikoli ne vztraja tako dolgo.

7.4 IGRA Z LUTKAMI

CILJI:

- razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo;
- razvijanje neverbalnih komunikacijskih spretnosti;
- otrok doživlja in spoznava verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja problemov.

POTEK:

V mesecu, ko je potekal projekt, sem spodbujala spontano, improvizirano igro z lutkami ter lutkovne igrice z znano vsebino. Otrokom pa sva z lutkami uprizorili dve predstavi tudi z vzgojiteljico. Igra je potekala z lutkami, ki so jih otroci izdelali sami, s tistimi, ki sva jih izdelali midve, ter z lutkami, ki so kupljene. Posebnih spodbud za igro otroci niso potrebovali. Pogosto so posegli po lutkah in z njimi igrali predstavo za ostale otroke ali pa so se preko lutk samo pogovarjali.

Za uprizoritev predstave pa je seveda potreben tudi oder. Tudi pri Žogici Marogici so imeli sceno, zato smo jo potrebovali tudi mi. Ko so se igrali z lutkami na palici, so se kar sami skrili za kotiček v igralnici – da se jih seveda ne bi videlo. Najprej so z lutkami samo mahali, občinstvo pa se je tudi temu smejalo. Občinstvo in igralci so se menjali. Najprej sva za menjavo skrbeli midve. Ko so se z lutkami »spoznali«, pa so začeli uprizarjati tudi kratke predstave. Večinoma so nam lutke skupaj zapele pesmico in ob tem plesale, enkrat pa so odigrali tudi pogovor, in sicer situacijo, kako so živali prišle na obisk k strašilu. Ko so živali pele pesmice, so se otroci ob končani pesmici kar sami zamenjali, brez da bi jim dala navodilo.

Slika 15: Lutke na palici iz pene

Slika 16: Uprizarjanje predstave z lutkami na palici

Za uprizoritev predstave s senčnimi lutkami sva z vzgojiteljico uporabili grafoskop. Imeli sva že izdelane lutke za zgodbo »Debela repa«, zato sva uprizorili kar to. Kasneje sem imela namen lutke ponuditi tudi otrokom. Zgodba se mi je zdela zelo enostavna, zato me je zanimalo, če bodo pri animaciji poustvarjali že znano zgodbo ali bodo ustvarjali svojo.

Najprej so kar nekaj časa lutke spoznavali. Gledali so na grafoskop in na steno, kako se lutke premikajo, kako se vidijo na steni in kako velike so. Pri igri s senčnimi lutkami jih nisem vodila. Pustila sem jim prosto pot in jih pri tem opazovala, poslušala njihove pogovore in interakcijo med njimi. Nisem jim niti dodeljevala vlog, poskrbela sem le, da so vsi prišli na vrsto. Potem smo določili, kdo bo zaigral zgodbo (otroci so se sami javili).

Najprej sem zgodbo pripovedovala jaz, otroci pa so ji sledili s postavljanjem lutk na grafoskop.

Po končani predstavi sem se odmaknila od otrok. S tem sem jim želela omogočiti občutek samostojnosti. Na voljo so imeli vse lutke, grafoskop pa je ostal prižgan. Zanimalo me je, kako bo potekala dejavnost, ko pri njej ne bom prisotna.

Otroci so se hitro organizirali. Deklica je kar sama določila vloge in pripovedovala zgodbo, drugi pa so ji sledili. Pri tem jih je celo spodbujala: »Dej, zdej si ti na vrsti!« Otroci, ki so lutke animirali, so se menjavali, deklica pripovedovalka pa je svojo vlogo kar obdržala in nihče od otrok se nad tem ni pritoževal.

Slika 17: Uprizarjanje predstave s senčnimi lutkami

Slika 18: Senčno gledališče: Debela repa

Slika 19: Opazovanje senčnih lutk

Našemu odru so manjkale zavese, zato sem jih pritrdila na kotiček. Kotiček je bil ravno tako visok, da so za odrom otroci animatorji lahko sedeli na stolčkih in se tako skrili za občinstvo. Veliko so se igrali z lutkami iz kuhinje, saj so bile prve, ki so jih izdelali sami. Svoje lutke pa so posodili tudi nama, da sva z njimi lahko uprizorili improvizirano predstavo. Vsebino predstave sva si izmislili kar sami in je temeljila na prijateljstvu in

pozitivnih odnosih, saj smo ta sklop spoznavali pred prihodom lutk. V skupini je namreč nekaj otrok priseljencev, ki se občasno že zaradi nerazumevanja jezika ne vključujejo v igro z vrstniki.

Seveda so po pričakovanjih kasneje pri animaciji teh lutk uporabljali najine besede, vendar me to ni motilo, saj je bila vsebina taka, ki je v skupini vedno dobrodošla.

Slika 20: Ogled predstave

Slika 21: Upizarjanje predstave z ročnimi lutkami

Slika 22: Animacija izdelanih ročnih lutk

Izdelan oder so otroci uporabili tudi za animacijo prstnih lutk. Dokler so se igrali med sabo, so bile prstne lutke brez napak. Ko so na drugo stran odra dobili občinstvo, pa so ugotovili, da se na tako velikem odru tako majhnih lutk ne vidi dobro. Rabili smo manjši odrček. Otroci so predlagali, da naredimo hiško, saj imamo med kupljenimi lutkami tudi vse like za pravljico Rdeča kapica.

Iz škatle za čevlje smo izdelali hiško in jo postavili na mizo, okoli nje pa v plastelin posadili drevesa, saj je bila hiška sredi gozda. Oder je bil izdelan na željo otrok, vendar

sem opazila, da so potem za igro izbirali lutke, ki nastopajo v Rdeči kapici. Želela sem, da je hkrati vključenih več otrok, zato sem dala predlog, da sta Rdeča kapica in volk prijatelja in pri babici skupaj naredita piknik, na katerega so vabljeni še druge živali ali osebe. Od tega trenutka je bila igra bolj sproščena in ni bila več vezana na vsebino zgodbe, kljub temu da so osnovni liki in prostor dogajanja ostali enaki. Kot pri prejšnjih lutkah, so najprej spoznali sceno, nato pa so predstavo uprizorili še za gledalce.

Slika 23: Uprizarjanje predstave s prstnimi lutkami

Slika 24: Prstno gledališče: Rdeča kapica

Marionete sem v glavnem izdelovala sama. Otroci so mi pomagali pri barvanju ali polnjenju s polnilom, nekaj pa sem jih imela že izdelanih. Čeprav jih niso izdelali sami, sem se odločila, da jih spoznajo in se z njimi igrajo. Z raziskavo o uporabi lutk sem namreč ugotovila, da prav s to vrsto lutk otroci pridejo v stik najredkeje. Te so bile za igro malo drugačne, saj je bilo težje nadzorovati njihovo gibanje. Glede na čas igre lahko rečem, da so jim bile druge lutke bolj zanimive. Za spontano igro so bile lutke v redu, pri uprizoritvi predstave pa naš oder ni bil ravno primeren, saj otroci niso bili dovolj visoko in so bila vodila predolga – kljub temu, da so se nad oder dvignili tako, da so stali na stolih in še vedno animirali lutke od zgoraj. To so kmalu ugotovili tudi otroci. Deček je namreč kmalu potožil, da ga že boli roka.

Tudi te lutke so imeli otroci na voljo, vendar so jih raje uporabljali za prosto igro kot za uprizarjanje predstave za gledalce. Pri tem so bili zelo ustvarjalni, saj so zgodbe sestavljali spontano glede na like, ki so jih imeli na voljo. Zgodbe so bile seveda kratke, brez zapletov in razpletov. Pri tem so zopet prišle do izraza starostne razlike in razlike pri govoru.

Govorno sposobnejši otroci so prirejali daljše zgodbe, medtem ko so govorno šibkejši uporabljali večino medmete: hov-hov, ojoj, rega-kvak, hop, ...

Slika 25: Uprizarjanje predstave z marionetami

Slika 26: Prosta igra deklic z marionetami

Slika 27: Dečka spoznavata marioneto polžka

Posebno doživetje pa je bila seveda igra z lutkami na dlaneh in stopalih. Tudi pri tej vrsti lutk uprizarjanje predstave za gledalce ni bilo ravno priljubljena dejavnost. Bolj so vzpostavljali komunikacijo z drugimi pri raznih dejavnostih. Dečka sta na primer sestavljala kocke in v igro vključila še svoji lutki na dlaneh. Najbolj pogosta pa je bila komunikacija med otrokom in njegovo lutko. Posebej zanimiva mi je bila deklica, ki je svoji lutki razložila, da jo bo šla umit in da s tem ni nič narobe in zaradi tega ne rabi biti žalostna.

Slika 28: Predstava z lutkami na dlaneh

Slika 29: Lutke na dlaneh

Slika 30: Uprizarjanje predstave z lutkami na stopalih

ANALIZA:

Otroci so predstave, ki sva jih uprizarjali z različnimi vrstami lutk, vedno pozorno spremljali od začetka do konca. Videti je bilo, da so jih lutke vedno znova prevzele. Posebej navdušeni so bili nad senčnimi lutkami, ko so predstavo gledali kar na steni. Deklica je pri tem celo komentirala: *»To je pa čisto podobno televiziji.«*

Pri uprizarjanju predstave z lutkami na palici so otroci dobili občutek, kdaj se predstava konča. Ko je bilo konec pesmice, je bilo konec predstave in lahko so se zamenjali. Na začetku sva morali menjavo določiti z vzgojiteljico.

Otroci večkrat nastopajo za starše ali druge. Navajeni so, da se po nastopu vedno priklonijo, da dobijo aplavz. Ta vzorec so prenesli tudi na lutke. V predstavah so se na koncu lutke priklonile. To je bil znak, da so gledalci ploskali in predstave je bilo konec. S

tem so dokazali, da lutkam res vdahnejo »srce in dušo«. Za njih to niso več predmeti, ampak živa bitja, ki se morajo, kakor oni, na koncu predstave prikloniti.

Pri igri s senčnimi lutkami so do izraza prišli tudi različni karakterji. Preko preproste igre je bilo mogoče opaziti voditeljske sposobnosti deklince. Taka opažanja lahko kasneje uporabim tudi pri drugih dejavnostih.

S senčnimi lutkami so se otroci srečali prvič in temu primeren je bil tudi odziv. Tisti dan smo bili cel dan v »temi«. Zagrnjena smo imeli vsa okna in ugasnjene luči. Otroci se niso igrali z ničemer drugim, ves dan so se gibali okoli grafoskopa. Enkrat so bili igralci, drugič gledalci.

Seveda je poleg lutk na grafoskopu pristalo tudi nekaj predmetov, pa sem situacijo izkoristila za igro. Na grafoskop sem postavljala predmete, oni pa so ugibali. Da smo igro naredili še bolj zanimivo, smo to naredili še z našimi glavami. Vsak je stopil na mizo in se postavil pred lučko grafoskopa, ki projicira, da se je na steni videl profil. Vse sence sem nato fotografirala in natisnila in preko fotografij smo naslednje dni ugotavljali tudi, komu pripada senca. Fotografije sem po e-pošti poslala tudi staršem in odzivi naslednji dan so bili nepričakovani. Bili so navdušeni nad dejavnostjo in vsi so prepoznali svoje otroke.

Slika 31: Senčni profili otrok

Otroci so pri igri z lutkami ves čas ugotavljali, kaj lahko izboljšamo, kje lahko kaj dodamo in spremenimo. S tem se je precej izboljšala tudi klima v skupini. Otroci so se med seboj dogovarjali in sodelovali. Vsi so bili vključeni v delo in igro in s tem zagotovo dobili občutek pripadnosti skupini in hkrati odgovornosti.

Med projektom sem tudi sama ugotovila pomanjkljivosti. Te so zagotovo bile pri marionetah. Otroci so mi dokazali, da lutka ne rabi biti popolnoma dodelana, je pa pomembno, da je ustrezna za animacijo. Pri marionetah jih ni motilo, da na primer kuža ni kosmat, motilo pa jih je predolgo vodilo oziroma neustrezen oder. Tako sem se tudi jaz pri tem projektu veliko naučila.

Nihče od otrok ni odklonil igre z lutkami, tudi deček z motnjo govora je pri igri z lutkami »govoril« brez nekih zavor. Ob lutki je tudi pri njemu govor stekel, kot bi se res počutil varnega za lutko. Deček namreč pri načrtovanih dejavnostih in prosto igro z otroki bolj malo govori, tako da sva bili z vzgojiteljico pozitivno presenečeni. Poleg tega sva odkrili metodo, s katero lahko spodbujava njegov govor.

Ker so po lutkah pogosto posegali, sem se odločila, da je prav, da jim je v sobi namenjen poseben prostor. Tako kot imajo kocke poseben zaboj, si lutke zaslužijo poseben kotiček, kjer bo prostor samo za njih in bodo vedno na dosegu rok.

7.5 IZDELAVA LUTKOVNEGA KOTIČKA

CILJ:

– spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri pripravi, organizaciji in uporabi sredstev in prostora.

POTEK:

Lutke so se v času projekta kar množile. Nekatere smo izdelali sami, nekaj sem jih prinesla jaz, sposodili smo si jih od ostalih ter jih nekaj prinesli tudi iz pedagoške sobe. Lutke na palici smo postavili kar v vazo, prstne lutke v košarico. Odlagali smo jih na različne poličke in na polico ob radiatorju. Ker so se lutke še kar množile in nisem več vedela, kam naj jih dam, sem otroke vprašala, kaj menijo oni – kje bi bil najprimernejši prostor za lutke. Suvereno so predlagali leseni kotiček, ki nam je služil kot oder. S poličk so odstranili blazine, ki jih imamo za sedenje na tleh in za njih poiskali prostor kar v škatli.

Na poličke smo potem sproti odlagali in shranjevali lutke, ki smo jih izdelali, in lutke, ki smo jih spoznavali in se z njimi igrali. V lutkovni kotiček smo pospravili tudi oder za prstne lutke. Tako so nam lutke vedno na voljo za igro in uprizarjanje različnih predstav.

Slika 32: Lutkovni kotiček v igralnici

ANALIZA:

Otroci so lutke po izdelavi takoj animirali. Vsak je sicer animiral svojo, vendar pogosto v interakciji z lutkami drugih otrok. Če bi lutke takoj odnesli domov, sem se bala, da bi izgubile svojo moč in bi jih doma odložili nekam na polico, kjer bi bile kmalu pozabljene. Zato sem se odločila, da v igralnici poseben prostor namenim lutkam – prostor, ki bo otrokom vedno na dosegu. Skupaj z otroki smo izbrali nizko omarico s policami, ki jih otroci zlahka dosežejo. Nanjo smo pospravljali lutke, vse, s katerimi smo se igrali in jih spoznavali. Da bi bil kotiček še bolj izkoriščen, smo uporabili omarico, na vrh katere smo namestili okvir z zavesami, da lahko otroci kotiček uporabljajo tudi za oder.

Police kotička smo sčasoma založili z ročnimi in prstnimi lutkami, lutkami na palicah, ploskimi in senčnimi lutkami, marionetami, zraven pa smo pospravili tudi oder za prstne lutke. Zelo pomembno se mi namreč zdi, da so otrokom lutke vedno na voljo in izkazalo se je, da so velikokrat lutke vzeli v času proste igre.

Otroci so sicer navajeni, da svoje izdelke lahko odnesejo domov. Najprej so želeli odnesti tudi lutke, ki so jih izdelali. Nagovorila sem jih, da jih pustijo v vrtcu, da se bodo z njimi naslednji dan lahko igrali. Ker so jim bile lutke vedno na dosegu in so vedno lahko segli po njih, želje, da bi jih odnesli domov, niso več pokazali. S temi lutkami so se namreč vsak dan lahko igrali, posebno vrednost pa so imele, ker so jih izdelali sami.

V vrtcu se prevečkrat zgodi, da igrače na splošno pospravimo v omaro, kjer jih otroci ne dosežejo. K temu nas včasih prisili že sama organizacija prostora. Dobrodošlo bi bilo, da bi bilo tudi pohištvo za shranjevanje (omarice s poličkami) prilagojeno otrokovi velikosti. Tako bi otroci ne samo vzeli, ampak tudi pospravili igrače, s katerimi se igrajo.

Kotiček z lutkami je vse to samo potrdil. Lutke po postavitvi kotička niso bile nikjer drugje kot na poličkih, ki so bile določene samo za njih. In za to ni bilo potrebnih posebnih dogovorov. Otroci so takoj usvojili organizacijo prostora in kotičku včasih rekli kar »hiša za lutke«.

7.6 IZDELAVA POTUJOČEGA LUTKOVNEGA KOTIČKA

CILJ:

– otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki.

POTEK:

V skupini smo kotiček z lutkami že imeli in v njem je bilo kar nekaj lutk. Ko so sodelavke spremljale nastajanje našega kotička in lutk, so bile nad tem navdušene. Ob tem se mi je porodila ideja, da bi lahko lutke posodili tudi drugim skupinam in jim s tem predstavili različne vrste lutk.

Otrokom sem predstavila idejo, kako si tudi drugi otroci želijo igre z našimi lutkami in strinjali so se, da jim jih posodimo. Nadaljevala sem z vprašanji, kako bi te lutke lahko odnesli drugim otrokom. Otroci so najprej seveda pomislili, da bi jih vsak nesel nekaj in bi jih skupaj odnesli v drugo igralnico.

Ker otroci vedo, da ima naš vrtec več enot (hiš), saj ob različnih priložnostih sodelujemo tudi s skupinami iz drugih enot, sem vprašala, kako bi te lutke dostavili in posodili prijateljem iz druge hiše. Takrat je nastala krajša tišina. Po premoru je deček predlagal, da jih zložimo v škatle, da jih bo lahko hišnik odpeljal. Hišnika smo prosili za pomoč in prinesel nam je več kartonastih zabojev.

Otroci so začeli zlagati lutke v zaboje. Da bi zavzelo manj prostora, so postavili kar en zaboj na drugega. Ob tem pa je isti deček kar zakričal: *»Lej, to je pa kot omarca. Kaj pa, če mi to skup zlepmo?«* Lutke smo zložili ven in zlepili skupaj zaboje. Vrhnjega sem obrnila okrog, da je bila omarica zaprta zgoraj in spodaj. Ker se navadno škatle zaprejo, smo morali zapreti tudi to. Oblepili smo jo s kartonom in naredili vrata.

V omarico smo zopet zložili lutke in škatlo zaprli. Poskrbeli smo za funkcionalnost, estetsko pa naš potujoči kotiček ni bil nič posebnega – zgolj škatla.

Otroke sem vprašala, kako bodo drugi otroci vedeli, kaj jim je hišnik prinesel in kdo jim je to posodil. Predlagali so, da na kotiček narišejo lutke. Vzeli smo čopiče in barvo in deček ter dve deklici so vsak na eno stran narisali lutke (seveda tiste, ki so jih izdelali kot ploske lutke). Sprednjo stran smo pobarvali na rdeče, da zgleda kot zavese, otroci pa so predlagali, da spredaj tudi napišem, kaj je ta »škatla«, da bodo lahko vzgojiteljice otrokom prebrale.

Zraven sem nalepila še slike lutk, da sem kotiček naredila še bolj privlačen. Za daljšo obstojnost sem celoten kotiček premazala s sijajnim premazom. Zdaj se sveti in je odpornejši kot prej.

Skupaj z otroki smo izbrali, katere lutke bomo posodili. Kotiček je namreč premajhen, da bi posodili vse, pa tudi želeli smo jih nekaj obdržati za igro.

Na policičke smo naložili nekaj lutk iz kuhalnic, nekaj prstnih lutk, dve marioneti, lutke na palici, ročne lutke in senčne lutke za zgodbo Debela repa.

Zraven nismo priložili posebnega pisma, samo pripis, naj uživajo v igri z lutkami ter jih vseeno pazijo in čez čas vrnejo. Dodala sem seznam literature za vzgojiteljice. Navedla sem knjige, ki smo jih gledali tudi sami. Če vzgojiteljice želijo, lahko za ideje za izdelavo in vrste lutk pogledajo tudi v literaturi in je same ne rabijo posebej iskati.

Fotografije našega potujočega lutkovnega kotička so bile objavljene tudi na spletni strani vrtca, našo dejavnost pa sem predstavila na delovnem sestanku. S tem sem strokovne delavke obvestila o možnosti izposoje in jih povabila k sodelovanju.

Slika 33: Slikanje na potujoči lutkovni kotiček 1

Slika 34: Slikanje na potujoči lutkovni kotiček 2

Slika 35: Potujoči lutkovni kotiček

Slika 36: Lutke v potujočem lutkovnem kotičku

ANALIZA:

V mesecu projekta smo v skupini Čebelic spoznavali različne lutke in jih tudi izdelovali. Odziv s strani otrok je bil nad pričakovanji. Po lutkah so radi posegali in z njimi uprizarjali predstave – tako tiste, katerih vsebino so poznali, kot tiste spontane in izmišljene. Z vzgojiteljico sva videli veliko pozitivnih učinkov lutke na našo skupino, zato sem se odločila, da izdelamo kotiček, da bi lutke lahko posodili še drugim otrokom.

Mogoče sem pričakovala, da otroci svojih lutk ne bodo želeli posojati drugim, saj so pri tej starosti običajno še zelo egocentrični. Vendar presenetljivo tukaj nisem zaznala težav. Na svoje lutke so bili očitno tako ponosni, da so komaj čakali, da jih komu posodimo in se z njimi malo pohvalimo.

S koticom v naši sobi sem zagotovo dosegla cilj svoje diplomske naloge, vendar sem lutke približala samo otrokom naše skupine, kar se mi ni zdelo dovolj spodbudno. S potujočim koticom sem želela k uporabi lutk spodbujati tudi druge strokovne delavke, jim pokazati, da za izdelavo lutk ni potrebno veliko materiala, v skupino pa prinesejo posebno vzdušje.

V naši skupini se je vzdušje precej spremenilo. Lutke so pripomogle k izboljšanju komunikacije in socialnih odnosov, spodbujanju ustvarjalnosti in vključevanju v skupino.

Svoje občutke in opažanja sem zapisala ob predstavitvi našega potujočega lutkovnega koticika. Zaenkrat so si koticik sposodile samo skupine iz naše enote, vzgojiteljica Katarina Novak Otrin iz druge enote pa je ob predstavitvi koticika zapisala svoje mnenje o sami ideji:

»Špela mi je predstavila »mobilni lutkovni koticik«. Že ob pogledu na zaprt lutkovni koticik, vabljivo dekoriran, se je stopnjevala radovednost. Kljub moji dolgoletni praksi in navdušenjem nad lutkami sem bila presenečena nad novostjo. Porodilo se mi je vprašanje: »Zakaj se tega nisem spomnila, saj je tako malo potrebno, da je široka izbira lutk in odra vedno v igralnici spodbudna, uporabna takoj in dekorativna.« Vse na enem mestu, različne lutke, dodatki, ki kar kličejo po oživitvi. Tudi jaz imam v igralnici lutke, toda vsakodnevna odprta ponudba ni vedno spodbudna, del lutk je razdeljen med skupinami, naredimo jih tudi z otroki, ki pa zopet potrebujejo določen prostor za hrambo po igri. Mobilni lutkovni koticik nudi čarobnost, ko se ga odpre in ponudi se izbira različnih lutk.

Zahvaljujem se Špeli za predstavitev nove pridobitve, ki obogati otrokom oživljanje lutk, jih popelje v drugačen svet ali pa individualno osreči, dodatno pa tudi mene, kot vzgojiteljico, vračajo v otroški pravljичni svet!«

Drugih zapisov nisem prejela, so pa sodelavke, ki so si koticik sposodile, vedno znova poudarile zanimivost ideje in se zahvalile, da smo jim posodili lutke.

7.7 OBISK LUTKOVNEGA GLEDALIŠČA IN OGLED LUTKOVNE PREDSTAVE

CILJ:

– doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

POTEK:

Otroke sem že nekaj dni pred odhodom v gledališče o tem obvestila. Najprej jih je zanimalo, katero predstavo si bomo ogledali. Tiste dni smo vsak dan poslušali pravljico o Mojci Pokrajculji, da bodo, po njihovem mnenju, bolj pripravljeni na predstavo v gledališču. Ker z vrtcem še nismo šli v gledališče (le nekaj jih je šlo s starši), so se tega zelo razveselili in vse jih je zanimalo: kako bomo do tja prišli, kje bomo sedeli, ali bo predstava samo za nas, kako dolgo bo predstava trajala, kakšne lutke bodo in kdo jih bo izdelal. Zanimale so jih tudi stvari, ki niso bile tako močno povezane s predstavo, na primer, kdo bo peljal avtobus in kam bomo pospravili kape, ko bomo gledali predstavo. Seveda so vsa vprašanja (in jaz odgovore) ponovili večkrat. Tudi starši so omenili, da otroci doma razlagajo, kako bomo obiskali gledališče in kaj bomo tam počeli.

Da so obisk gledališča lažje pričakali, smo še prebrali in pogledali knjigo o Mojci Pokrajculji ter se o zgodbici malo pogovorili. Na dan odhoda pa so bili v vrtcu malo prej tudi tisti, ki drugače prihajajo bolj pozno, saj niso smeli zamuditi odhoda. In smo dočakali.

Naročeni avtobus nas je počakal na parkirišču pred vrtcem in nas odpeljal do Lutkovnega gledališča Ljubljana. Oddali smo garderobo in se usedli na pisane sedeže v drugi vrsti. Ogledali smo si predstavo Mojca Pokrajculja, režiserke Eke Vogeltnik, katere kratek opis sem našla na spletni strani LGL.

Slika 37: Na avtobusu

Slika 38: Prihod v gledališče

Slika 39: V dvorani

Slika 40: Skupinska slika pred gledališčem

»Klasična marionetna predstava, polna ubranega petja in dobre glasbe, je skoraj že pravi pravljичni muzikal, ki sporoča, da smo lahko veseli takšnih prijateljev, kot so Mojca Pokrajculja in njena družbica, in ki nam, če storimo napako, z lahkoto odpustijo. Še lepše pa je, da imamo pravljice, ki o tem pripovedujejo. Zaradi teh in mnogih drugih skritih lastnosti pravljica nikoli ne bo izgubila svoje vrednosti.«

Slika 41: Marionetna predstava Mojca Pokrajculja

Opis predstave in fotografija, dobljeno na spletni strani LGL (9. 3. 2016), na povezavi:

<http://www.lgl.si/si/predstave/vse-predstave/466-Mojca-Pokrajculja#.VuAoIUBmdFJ>

ANALIZA:

Vesela sem, da smo dobili možnost ogleda lutkovne predstave ravno v času spoznavanja lutk. Otroci so sicer gledali lutkovno predstavo v vrtcu, se sami igrali z lutkami, vendar je doživetje profesionalne lutkovne predstave (tudi za odrasle, kaj šele za otroke) posebno in čarobno na drugačen način.

Otroci so predstavo spremljali pozorno od začetka do konca, čeprav je trajalo nekaj časa, da so se umirili. Opazovali so rahlo osvetljen oder in opisovali, kaj vidijo. Spremljali so prihode ostalih otrok in bili navdušeni, da sedijo tako blizu odra. Jaz sem se trudila opazovati njih in njihove odzive, čeprav sem težko odmaknila oči od lutk, ki so nas na odru skušale popeljati v svet pravljice. Nekateri otroci so predstavo gledali z odprtimi usti, drugi so se ob krikih živali vidno ustrašili. Zanimivo mi je bilo opazovati tudi sodelavke, saj so tudi one očitno »padle« v predstavo in vsaka lutka jih je prevzela, ko se je pojavila na odru.

Po predstavi so se sodelavke pogovarjale o lutkah – na kakšen način so bile izdelane in kako bi videno lahko prenesle v izdelavo lutk v vrtcu, otroci pa so opisovali občutke. Da preverim, če so usvojili poimenovanja različnih vrst lutk, sem jih vprašala, katere lutke so nastopale v predstavi. Mislim, da nihče ni odgovoril »marionete«, so pa vsi odgovorili približek te besede. Nekateri so malo pomešali glasove v besedi, vendar sem vedela, da vedo, katere lutke so gledali. In tudi s tem sem potrdila uresničitev enega cilja, in sicer predstavitev različnih vrst lutk.

Tudi sama sem bila navdušena nad predstavo in z veseljem bi si jo ogledala še kdaj. Lutke vedno znova kažejo svojo čarobno moč – v stiku z otroki in odraslimi. In škoda je, da se otroci z njimi ne srečujejo pogosteje.

Otroci so bili navdušeni nad celotnim doživetjem. Velik prostor in veliko stolov, tema nad občinstvom ter svetlobni in zvočni efekti na odru. Vtise so podoživljali še nekaj dni v vrtcu. Prav tako sem vesela, da so si zapomnili nauk zgodbe, ki pa je bil malo spremenjen. Ob koncu zgodbe namreč lisica prizna, da se je zlagala in skupaj s prijatelji poiščejo zajčka, da se mu lisica lahko opraviči. Vsekakor se mi zdi zaključek zgodbe bolj poučen od originalnega in otroci so se tako z zajčkom in lisico lažje poistovetili.

7.8 POVZETEK PRAKTIČNEGA DELA

Projekt, ki smo ga poimenovali kar »Lutka – moj prijatelj«, je v skupino Čebelic, glede na cilje, opredeljene v Kurikulumu za vrtce, prinesel ogromno. Otroci so imeli možnost doživljanja, spoznavanja in uživanja v gledališko-lutkovni umetnosti, razvijali smo estetsko zaznavanje in izražanje ter komunikacijo preko lutke. Z izdelovanjem lutk smo vsekakor razvijali ustvarjalnost in domišljijo ter veselje do lepote. Otroci so negovali in razvijali individualne in ustvarjalne potenciale z uveljavljanjem v različnih dejavnostih. S tem so zadovoljevali potrebo po vključevanju in spoznavali, da smo vsi (odrasli in otroci) v skupini pomembni. Krepili smo medsebojne odnose in ustvarjali prijateljstva znotraj skupine in znotraj celotnega vrtca. Pri igri z lutko pa so zagotovo izboljšali komunikacijo – tako verbalno kot neverbalno.

Spoznavali in izdelovali smo različne lutke in kar je najpomembnejše – se z njimi igrali in jih imeli ves čas na razpolago. Čeprav sem na začetku mislila, da se otroci v lutke ne bodo vživeli v tolikšni meri, so me seveda pozitivno presenetili. Po lutkah so vedno znova segali in se z njimi v rokah veselili. Zdi se mi, da so poleg prijetnega vzdušja lutke prinesle še veliko več. Najpomembnejše mi je bilo, da sem z otroki vzpostavila poseben stik in pridobila njihovo zaupanje. Postali smo prijatelji in s tem sem si omogočila prijetnejše vzdušje pri nadaljnjem delu v skupini.

Deček, ki ima težave pri govoru, je s pomočjo lutke bolj odprto govoril. Sicer »po svoje«, vendar je bila količina besed presenetljiva v primerjavi z govorom pri drugih dejavnostih. Tudi drugi otroci so razvijali medsebojno komunikacijo in so bili v času projekta bolj umirjeni. Opazila sem tudi, da so po lutkah pogosteje posegali kot po drugih igračah.

Preko lutk sem tudi sama razvijala svojo kreativnost in domišljijo. Otroci so me lahko spoznali na drugačen način – z lutko v roki. In na ta način sem tudi jaz z njimi ustvarila drugačno vez. Lutka je bila včasih tudi tista, ki je dovolila kaj, česar Špela ne bi. Potem smo se skupaj smejali, kako je lutka zabavna. Tudi če je naredila kaj narobe, smo skupaj razpravljali, kaj je naredila narobe in zakaj. S tem smo se naučili, da vsi delamo napake, da je prav, da jih priznamo in se za njih (če je potrebno) opravičimo.

Dokazali smo sebi in drugim, ki so spremljali naše delo, da so lutke več kot le motivacijsko sredstvo. V literaturi lahko zasledimo pozitivne učinke uporabe lutke pri otrocih v predšolskem obdobju. Kržišnik in sod. (2011) navajajo, da lutka v skupini omogoča otrokom boljši stik z okoljem, v katerem bivajo. Lahko je tudi terapevtsko sredstvo, saj preko nje izražajo tudi nekatere težave in strahove in s tem doživijo pozitivno izkušnjo tudi v sprejemanju drugačnosti. Vse to je lutka prinesla tudi nam.

V našo skupino so lutke prinesle tudi veliko veselja – ne samo otrokom, tudi nama z vzgojiteljico. Še ko so otroci zaspali, sva včasih kar ena drugo zabavali z lutkami.

Zato smo se odločili tudi za »potujoči lutkovni kotiček«, da bomo veselje do lutk in z lutkami lahko delili tudi med druge. Včasih je tako malo potrebno, da oživimo lutko, da bi bilo žalostno, da so otroci v vrtcu tega prikrajšani.

Pri dejavnostih z lutkami pa me je, kot poudarja H. Korošec (2006b), ves čas spremljala misel, da ne vzgajam bodočih igralcev, ampak jim z dejavnostmi želim pomagati pri socialnem, čustvenem in intelektualnem razvoju ter jim hkrati pripomoči k razumevanju in spremljanju gledališke umetnosti.

Ogled profesionalne lutkovne predstave je otrokom prinesel še dodatno mero čarobnosti. Doživeli so predstavo na velikem odru, z vsemi svetlobnimi in zvočnimi efekti, ki jim jih jaz s svojimi predstavami in lutkami ne morem dati. Res so lahko začutili veličastnost lutkovne predstave, saj so posebni efekti prevzeli še mene.

Sama se namreč nikoli ne odločim za ogled lutkovne predstave v lastni režiji. In v takih trenutkih se zavedam, da mi služba, ki jo opravljam, prinese veliko več kot le mesečni dohodek. Lutke res imajo čarobno moč, ki jo premorejo le one. In prepričana sem, da dobra lutkovna predstava lahko prevzame kogar koli, ne glede na starost in spol.

8. UGOTOVITVE

Kako pogosto strokovne delavke vključujejo lutke v svoje delo?

Glede na rezultate anketnega vprašalnika lahko povem, da strokovne delavke v vrtcu Mojca lutke uporabljajo pogosteje od pričakovanj, čeprav nisem prepričana, da dobljeni rezultati kažejo realno sliko v praksi, saj lutke redko opazim. Večina strokovnih delavk je izbrala odgovor, da lutke uporablja vsak mesec, veliko jih je izbralo tudi možnost enkrat na dva meseca in možnost enkrat na teden. Pričakovala sem, da jih bo večina izbrala odgovor enkrat do trikrat letno ali enkrat na dva meseca. Sicer je delež tistih, ki lutke uporabljajo skoraj vsak dan, precej majhen, vendar sem nad rezultati pozitivno presenečena, saj sem bila prepričana, da se lutke uporabljajo manj pogosto.

Vzgojiteljice, ki so spremljale naš projekt, so bile nad učinkom lutk navdušene. Večkrat so pristopile in kaj vprašale. Pogledale so tudi literaturo, ki sem jo prinesla otrokom, si kaj izpisale ali fotokopirale. Več pa jih je tudi prosilo, da bi si naš »potujoči lutkovni kotiček« tudi izposodile. Ob tem pa verjamem, da bo moj projekt k pogostejši uporabi lutke spodbudil tudi ostale sodelavke.

Na kakšen način je lutka v vrtcu najpogosteje vključena v delo z otroki?

Najpogosteje so uporabljene kot motivacijsko sredstvo ali v sklopu lutkovne predstave. Zdi se mi, da je zakoreninjeno prepričanje, da lutka svojemu namenu služi najbolj v vlogi motivacijskega sredstva, čeprav avtorji večkrat omenjajo, da je lutka že dolgo več kot samo to. Lutka kot ljubljeneц skupine, kot pomoč pri projektne delu ali kot pomoč pri razumevanju in raziskovanju določene vsebine pa se v povprečju pojavlja enako pogosto (manj kot polovica vzgojiteljic ter približno tretjina pomočnic). Na te načine lutko strokovne delavke redkeje uporabljajo, vendar je tudi te odgovore izbiralo več strokovnih delavk, kot sem pričakovala.

Katere lutke najpogosteje uporabljajo strokovne delavke in katere otroci?

Glede na dobljene podatke lahko rečem, da otroci največkrat rokujejo s tistimi lutkami, ki jih najpogosteje uporabljajo tudi strokovne delavke. To je v skladu z mojimi pričakovanji, saj se mi zdi, da imajo strokovne delavke navadno v svojih igralnicah nek spekter lutk, ki jih uporabljajo in te tudi ponudijo in predstavijo otrokom.

Lutke namreč v sobah niso tiste igrače, ki so otrokom vedno na voljo – kot na primer Lego/Duplo kocke ali papir in barvice za risanje. Lutke so pospravljene v škatli ali razstavljene nekje v vitrini. V uporabo pridejo, ko je igra z lutkami načrtovana. Takrat pa se večinoma poseže po lutkah, ki so že na voljo.

To so ročne lutke in prstne lutke ter lutke na palicah.

Večina strokovnih delavk meni, da lutke pri svojem delu dovolj pogosto uporabljajo.

Glede na opažanja v praksi lahko rečem, da so strokovne delavke res mnenja, da lutke pri svojem delu uporabljajo dovolj pogosto. O dovolj pogosti uporabi lutk pa se z njimi ne strinjam, saj lutke opazim zelo redko. To, da je lutka v skupini uporabljena kot motivacija za uvod v neko dejavnost, ni dovolj. Na tak način je lutka med otroki prisotna le krajši čas, potem pa se zopet odmakne. Prav tako se mi zdi, da stik otroka z lutko samo preko lutkovne predstave ni dovolj.

Otrok mora lutke izdelovati in z njimi tudi sam rokovati. Ko ima otrok lutko v svojih rokah, z njo naveže drugačen stik in ji doda lastnosti, ki jih sam želi. Če ima lutko v roki samo vzgojitelj, otrokova potreba po le-tej ni zadovoljena.

Na kakšne načine se otroci v vrtcu lahko seznanjajo z lutkami?

Otroci se v vrtcu Mojca lahko z lutkami seznanjajo na različne načine. Najmanj jih je sicer navedlo, da se z njimi seznanjajo preko predstave zunanjih izvajalcev v vrtcu, za ostale odgovore pa so se strokovne delavke odločale zelo pogosto.

Otroci se tako v vrtcu lahko seznanjajo z lutkami z obiskom gledališča, z ogledom lutkovne predstave s strani strokovnih delavk in z lutkovno predstavo v oddelku, ki jo pripravita vzgojiteljica in pomočnica.

Lutke pa lahko spoznajo tudi tako, da z njimi rokujejo sami. Veliko strokovnih delavk je med drugim tudi navedlo, da otroci lutkovno predstavo uprizarjajo sami in imajo možnost improvizirane in svobodne igre z lutkami.

Zdi se mi pomembno, da ima otrok čim več možnosti seznanjanja z lutko, ne glede na starost, saj lutke doživi na drugačen način, ko se z njimi igra sam ali pa ko jih gleda na odru lutkovnega gledališča v rokah profesionalnih lutkarjev. In vesela sem, da imajo otroci v oddelkih anketirank omogočenih veliko možnosti, da lutke spoznajo na različne načine.

Pri tem lahko dodam, da se otroci z lutkami srečujejo v vseh starostnih skupinah. Najpogosteje se z njimi sicer srečujejo v času od 2 do 5 let – te odgovore je izbralo več kot tri četrtine vzgojiteljic in več kot polovica pomočnic. Najmlajši (1–2 leti) ter najstarejši otroci (5–6 let) pa se, glede na dobljene rezultate, z lutko srečujejo manj pogosto. Te odgovore je navedla približno polovica vzgojiteljic in pomočnic.

Ali je pojavljajo razlike pri vključevanju lutke v delo z otroki glede na delovno mesto?

Glede na dobljene rezultate z veseljem trdim, da velikih razlik glede na delovno mesto ni. Zanimalo me je, če vzgojiteljice po lutkah pogosteje posežejo, saj so one tiste, ki načrtujejo delo v vrtcu. Lahko bi torej trdila, da so lutke enako pogosto zastopane v rokah vzgojiteljic in pomočnic, kar pomeni, da se pojavljajo tako v načrtovanih dejavnostih kot v dnevni rutini.

Pri vprašanju o pogostosti uporabe rezultati vzgojiteljic in pomočnic sovpadajo. Odstotki so zelo podobni – tako vzgojiteljice kot pomočnice so v povprečju največkrat izbrale isti odgovor. Enako je bilo pri vprašanju, v kateri starostni skupini lutko najpogosteje uporabljajo.

Nad rezultati sem pozitivno presenečena in navdušena, da po lutkah posegajo tudi pomočnice. Zdi se mi namreč zelo pomembno, da jih uporabljajo tudi one, saj so v povprečju dnevno več časa z otroki, kot so vzgojiteljice. In v času, ko so z otroki brez vzgojiteljice, si lahko prav z lutko vzpostavijo dodatno avtoriteto in si s tem pomagajo pri reševanju morebitnih težav.

Kako se otroci odzivajo na ustvarjalno delo z lutkami?

V času projekta izdelave lutkovnega kotička sem opažala spremembe pri otrocih. Radi so izdelovali lutke in se z njimi igrali, uprizarjali predstave. Dlje, kot je trajal projekt, več domišljije in ustvarjalnosti so pokazali pri sami izdelavi lutk in tudi pri igri.

Otroci, ki so bili bolj tihi, so preko lutk v skupini dobili svoj »glas« in s tem našli svoje mesto v igri, ki ga prej niso. Na drugi strani pa so bolj glasni in »voditeljski« otroci svoj ego prav tako podredili lutki in se s tem v igri izkazali za bolj umirjene kot ponavadi. Preko lutk se je torej v skupini vzpostavila prijetna in umirjena klima, otroci pa so med seboj začeli sodelovati, si pomagati, s tem pa je napredovala tudi komunikacija med njimi. Manj je prerivanja, kričanja, pretepanja itd.

Prav tako sem napredek opazila pri otroku, ki zaostaja pri govornem razvoju. Z lutko v roki je sproščeno komuniciral z ostalimi lutkami in otroki in zdelo se je, da je lutka pred njega postavila zaščito, za katero je brez strahu govoril, pa čeprav so bile to nerazumljive besede. Ponosna sem bila, da je lutka iz njega potegnila govor, ne glede na to, kakšen. Prej deček namreč ni pogosto govoril, komuniciral je preko gibov.

S svojim diplomskim delom sem želela predstaviti tudi načine in rešitve, kako lutko pogosteje vključiti v delo v vrtcu. Menim, da sem to dosegla z načrtovanjem lutkovno-gledaliških dejavnosti v skupini. Na ravni celotnega vrtca pa sem k spodbujanju bolj pogoste uporabe lutk pripomogla s »potujočim lutkovnim kotičkom«. S tem sem strokovnim delavkam predstavila različne vrste lutk ter jim predlagala literaturo, kjer se o lutkah lahko dodatno poučijo. Glede na to, da je delež tistih, ki so se na področju lutko

dodatno izobraževale, po mojem mnenju premajhen, sem z naborom literature želela spodbuditi napredek tudi na tem področju. Lutka že dolgo ni več le motivacijsko sredstvo in čas je, da se to začne uveljavljati tudi v praksi.

9. ZAKLJUČEK

Pozitivni učinki lutk v vrtcu, oziroma širše – v pedagoškem procesu, so v strokovni literaturi dobro utemeljeni. Pri uvedbi lutk (spoznavanje, izdelovanje, animiranje) v ciljni skupini 19 otrok, starih od 3 do 4 let, v vrtcu Mojca (enota Muca), pa sem pozitivne učinke lutk ugotovila tudi sama. V skupini, kjer sem izvajala dejavnosti, so me otroci sicer bežno že poznali od prej, vendar sem želela z njimi vzpostaviti čim bolj pristen odnos, zato sem se odločila za projekt »Lutka – moj prijatelj«. Lutka v roki vzgojitelja namreč prevzame avtoriteto in vzgojitelj lahko z otroki preko lutke lažje vzpostavi odnos. Tako sem se tudi jaz z otroki preko lutk hitreje in lažje spoznala. Z lutko v roki so mi bolj zaupali, saj je bila lutka kot nek posrednik med mano in njimi.

V času projekta sem opazila tudi, kako včasih odrasli preveč kompliciramo. Jaz sem se morala naučiti, da pri animiranju gledam lutke in ne občinstva (ko smo lutke spoznavali med študijem). Ko sem opazovala otroke, pa so to počeli avtomatsko. Tega jim seveda nisem povedala, ker sem želela, da pri igri z lutko uživajo brez nekih prisil in preobremenjenosti z navodili. Presenetilo me je, kako so pri igri z lutko gledali lutke, ne otrok, ki so bili gledalci.

Lutke so prinesle v skupino pozitivno vzdušje – tako med otroke kot med naju z vzgojiteljico. Včasih sva se zalotili, kako se kar sami zabavava z lutkami, ko otroci spijo. Prav tako pa so iz naju izvabile kreativnost, navihanost in tisto otroškost, ki jo skrivamo v sebi, pa nanjo velikokrat pozabimo. Vedno znova so dokazovale čarobno moč, ki jo premorejo le one.

Vesela sem tudi, da lahko rečem, da so rezultati raziskave o uporabi lutke v vrtcu Mojca zelo pozitivni in obetavni. Strokovne delavke se za lutke pogosto odločajo, prav tako pa ne prihaja do odstopanja pri uporabi lutke glede na delovno mesto (vzgojiteljice, pomočnice). Stanje bi se zagotovo dalo še izboljšati in to lahko naredimo z ozaveščanjem, izobraževanjem strokovnih delavcev na področju lutk. Nekaterim manjka zgolj idej ali »tolažbe«, da delo z lutkami ni težko in ga z lahkoto uvrstimo kar na dnevni red, saj lahko s tem ogromno pridobimo.

10. SEZNAM UPORABLJENIH VIROV

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih (2013). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Bastašić, Z. (1988). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.

Cvetko, I. (1996). *Slovenske otroške prstne igre*. Radovljica: Didakta.

Cvetko, I. (2010). *Veliko malo prstno gledališče*. Radovljica: Didakta.

Golub, Z. (2003). Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric. Nova Gorica: Educa.

Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Tehnička knjiga.

Jelen, A., Korošec, H., Kržišnik, A., Pirc, V., Ratej, I, Štrancar, M. (2011). Gledališka umetnost. V: Bucik, N., Požar Matijašič, N., Pirc, V. (ur.). *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Korošec, H. (2010). Gledališko-lutkovno ustvarjanje: izmenjava idej med vzgojiteljem in otrokom. V: Devjak, T. (ur.). *Pedagoški koncept Reggio Emilia in kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Korošec, H. (2015). *Komunikacija v gledališki in lutkovni dejavnosti*. Interno študijsko gradivo. Pridobljeno na: <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-komunikacija.pdf>

Korošec, H. (2006a). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Otrok v svetu glasbe, plesa, lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.

Korošec, H. (2003). Lutke in gledališka igra kot oblika simbolne igre. *Sodobna pedagogika*, št. 2, str. 190–205.

Korošec, H. (2002). Neverbalna komunikacija in lutka. V: Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Lutka iz vrtca v solo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Korošec, H. (2006b). Vzgojni in izobraževalni vidiki uporabe lutke pri pouku. *Vzgoja in izobraževanje*, št. 2, str. 36–37.

Lainšček, F. (1994). *Za lutkovno in otroško gledališče*. Murska Sobota: Franc-Franc.

Majaron, E. (2006a). Animacija lutk in otrokovo gibanje. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Otrok v svetu glasbe, plesa, lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.

- Majaron, E. (2006b). Čarobna moč lutke. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Otrok v svetu glasbe, plesa, lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2015). *Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov*. Interno študijsko gradivo. Pridobljeno na: www.pef.uni-lj.si/~vilic/.../3-lutke-didakticni-smotri.doc
- Majaron, E. (2002a). Lutka, naša vsakodnevna pomočnica. V: Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2002b). Lutka pri oblikovanju mladega človeka. V: Korošec, H., Majaron, E. (ur.). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2006c). Možnosti lutke pri doseganju kurikularnih ciljev v osnovni šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, št. 2, str. 38–39.
- Milčinski, J. (1985). *Lutkovne igrice*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Sitar, J. (2008). Likovna umetnost v okviru kulturne vzgoje. V: *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Topić, P. (2015). *Participacija otrok pri lutkovnih dejavnostih*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1995a). *Moje lutke 1: Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995b). *Moje lutke 2: Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997a). *Moje lutke 3: Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997b). *Moje lutke 4: Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997c). *Moje lutke 5: Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.

11. PRILOGE

11.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Katero delovno mesto opravljate?

- a) pom. vzg.
- b) vzg.

2. Koliko let delovnih izkušenj imate v vrtcu?

- a) manj kot 5 let
- b) 5–10 let
- c) 10–15 let
- d) 15–20 let
- e) 20–25 let
- f) 25–30 let
- g) več kot 30 let

3. V kateri starostni skupini trenutno delate?

- a) 1. starostno obdobje (1–3 let)
- b) 2. starostno obdobje (4–6 let)

4. Ste se na področju lutk kdaj posebej izobraževali?

- a) DA (Kdaj, kje? _____)
- b) NE

5. V kateri starostni skupini največkrat uporabljate lutke? Lahko izberete več odgovorov.

- a) 1–2 leti
- b) 2–3 leta
- c) 3–4 leta
- d) 4–5 let
- e) 5–6 let

6. Kako pogosto uporabljate lutke pri svojem delu?

- a) 1x–3x letno
- b) 1x na dva meseca
- c) Vsak mesec
- d) 1x na teden
- e) Skoraj vsak dan

7. Na kakšen način največkrat vključujete lutko v delo v skupini? Lahko izberete več odgovorov.

- a) motivacijsko sredstvo
- b) ljubljenec skupine
- c) lutkovna predstava
- d) pomoč pri projektnem delu
- e) razumevanje in raziskovanje določene vsebine

8. Katere lutke največkrat uporabljate pri delu z otroki? Lahko izberete več odgovorov.

- a) ploske lutke
- b) lutke na palicah
- c) marionete
- d) senčne lutke
- e) prstne lutke
- f) ročne lutke
- g) animacija predmetov

9. S katerimi lutkami največkrat rokujejo otroci v vaši skupini? Lahko izberete več odgovorov.

- a) ploske lutke
- b) lutke na palicah
- c) marionete
- d) senčne lutke
- e) prstne lutke
- f) ročne lutke

- g) animacija predmetov

10. Kako ocenjujete Vaše delo na področju lutk?

- a) lutke so moje šibko področje
- b) nimam idej za uporabo lutke
- c) mislim, da imam premalo strokovne podlage za uporabo lutk
- d) to področje prepuščam lutkovnemu timu strokovnih delavk
- e) lutke so dovolj pogosto predstavljene s strani zunanjih izvajalcev
- f) lutke uporabljam dovolj pogosto

11. Na kakšen način se otroci v vrtcu lahko srečujejo z lutkami? Lahko izberete več odgovorov.

- a) obisk gledališča
- b) lutkovna predstava v vrtcu od zunanjih izvajalcev (Kateri? _____)
- c) lutkovna predstava v vrtcu s strani strokovnih delavcev
- d) lutkovna predstava v oddelku s strani vzg. in pom. vzg.
- e) lutkovno predstavo uprizarjajo otroci sami
- f) improvizirana, svobodna igra otrok z lutkami

12. Ali sodelujete z zunanjimi ustanovami na področju lutk?

- a) DA (Katerimi? _____)
- b) NE

13. Se vam zdi, da v vrtcu (z otroki) lutkovno gledališče obiskujete dovolj pogosto?

- a) DA
- b) NE

14. Kaj je po vašem mnenju glavni razlog, da lutkovnega gledališča v vrtcu (z otroki) ne obiskujete bolj pogosto?

- a) nezanimanje strokovnih delavcev
- b) omejena finančna sredstva
- c) organizacija (spremembe, prevoz, ...)